Meridià

SETMANARI DE LITERATURA, ART I POLITICA • TRIBUNA DEL FRONT INTEL·LECTUAL ANTIFEIXISTA

Any I. - Núm. 1 | Barcelona, 14 de gener del 1938 | Preu: 50 cèntims

BIBLIOTECA P. ARÚS

MERIDIA

MERIDIA aspira a marcar el migdia intellectual *del temps que vivim. No vol ésser anacrònic ni caure en un utopisme delirant.*

S'adona que la transformació realitzada des del 19 de juliol és profunda, que ha arribat fins a les entranyes socials. No ha estat una transformació epidèrmica, com venia donant-se durant més d'un segle. MERIDIA vol anar a l'hora *en la gran lluita que lliuren les masses populars del nostre país.*

Hem fet front al feixisme nacional i internacional gràcies a la unitat d'acció dels sectors antifeixistes. La situació millorarà i la victòria s'albirarà més propera, a mesura que enfortim el Front Popular. MERIDIA, fent-se càrrec de la importància cabdal de la unitat, no vol caure en sectarismes. MERIDIA vol ésser la tribuna dels intellectuals antifeixistes.

Davant l'exemple magnífic dels soldats del front, davant llur heroisme, davant la voluntat ferma de seguir endavant malgrat les dificultats de tota mena, vol contribuir a la mobilització de tots els intellectuals: escriptors, artistes, professors, científics, tècnics... Urgeix incorporar-los activament *a la lluita antifeixista i als febrosos treballs de la nova societat.*

MERIDIA, a més de tractar els problemes culturals en les seves columnes, serà un propulsor de tasques renovadores. Organitzarà sessions de cinema, representacions i exposicions. Sobre qüestions importants organitzarà conferències i discussions. Posarà en marxa les edicions d'obres que en aquests moments històrics puguin resultar interessants. Abans de sortir a la llum pública ja ha presentat una exposició i un espectacle de nens. I ha estat preparant l'edició d'unes novelles d'ambient i personatges de la lluita alliberadora.

La tasca a realitzar és àmplia, i és necessari fer-la aviat. El cinema actual dóna una impressió lamentable, el teatre fa olor a naftalina i a museu, els novellistes no es decideixen a manipular materials de la guerra i de la revolució popular, els professors no acaben de marxar pel camí que han de seguir en la fase actual, els pintors i escultors van com esmaperduts, els científics i tècnics no donen tots els fruits que poden i han de donar...

Els nostres intellectuals estan al costat de la causa antifeixista. Desitgen amb fervor la nostra victòria. Reben amb entusiasme les noves de les victòries de l'Exèrcit Popular. Però no participen amb intensa activitat en la gran lluita.

Volen treballar més, volen contribuir a l'enfortiment del front i de la reraguarda. El que falta és trobar la manera de coordinar els esforços i enquadrar tots els treballadors intellectuals en la lluita antifeixista.

MERIDIA es proposa contribuir a aquesta mobilització. La lluita que vivim necessita l'aportació entusiasta de tots. Al costat de la lluita contra el feixisme al front i l'aixafament de les seves bases econòmiques, polítiques i culturals, hem de crear nous vàlors. Lluitem i treballem per una societat lliure, justa, democràtica, avançada i progressiva. I en aquesta lluita i aquest treball els intellectuals no hi poden mancar.

TEROL

Salut, ciutat de Terol
mal perduda i ben guanyada!

Ensems bròfega i suau,
geliua i assolellada,
torreges com un castell
damunt els horts i la plana.
El Túria llisca a tos peus
com serpent ensinistrada
i perfuma el teu aflat
la "Pineda del Rei Jaume".
Si t'empolvora la neu
encara sembles més alta
i ullcluca tota t'ajups
quan bufa la tramuntana.

Salut, ciutat de Terol
mal perduda i ben guanyada!

Tu que antany els sarraïns
combateres amb coratge
i venceres reis i estols
que volien fer-te esclava,
de sobte perds el braó,
la llibertat i la fama.

Et tenien sota peu
una gent deshonorada:
estrangers i renegats
que envilien ta nissaga.
Pubilleta d'Aragó
que lluny que et trobes d'Espanya!

Salut, ciutat de Terol
mal perduda i ben guanyada!

Ve't aci que el teu Nadal
ha estat naixença més alta.
Espanyols i catalans
reconquisten la teva ànima.
Damunt neu i contra vent,
a les fosques i a les clares
han bregat perquè Terol
no desdigui de la raça.
I han caigut els traïdors,
per justicia i per venjança,
en llurs mans sang de germà,
i en llur front segell d'infàmia.

Besa, ciutat de Terol,
la bandera que t'empara!

26 desembre del 1937.

PERE QUART

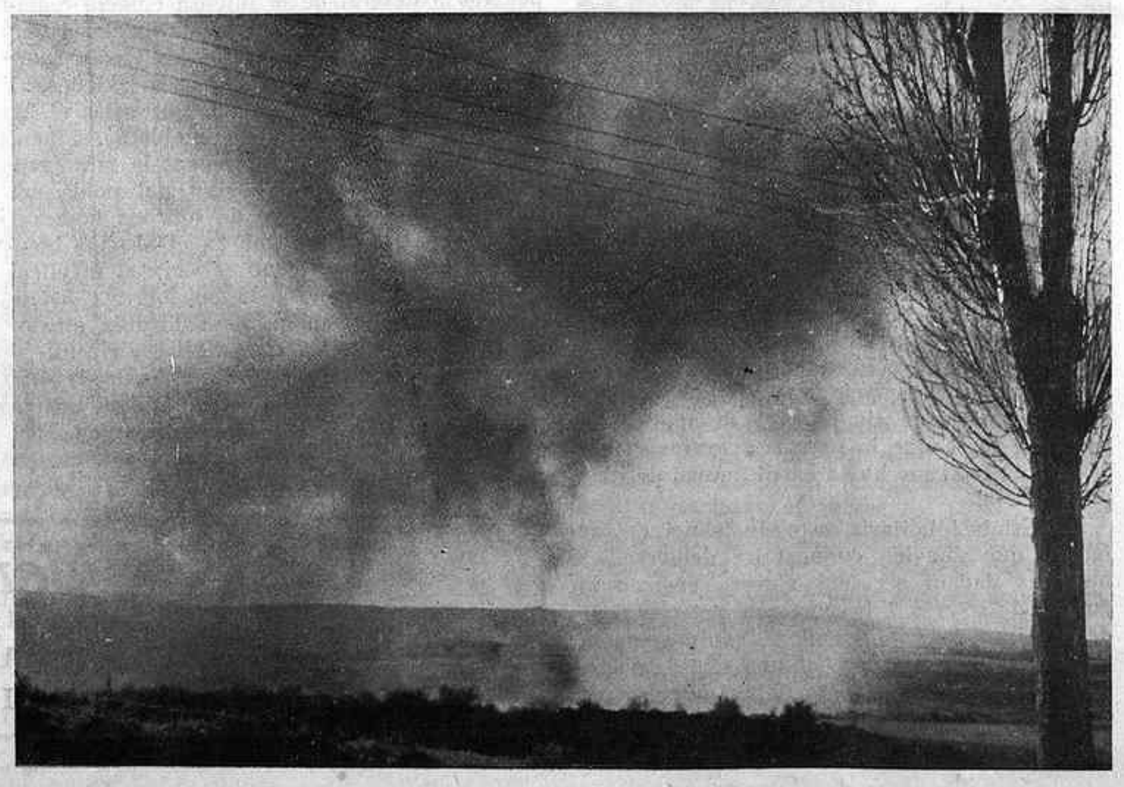

CAP DE SETMANA

IDEALS

Les lleis que governen la vida dels homes són complexes i imprevisibles. Però són segurament ineluctables, fatals. Per tant, és difícil creure en la llibertat humana, en el sentit filosòfic del mot. Cadascú obra no solament sota una coerció exterior, ans també per una necessitat interior. La consciència d'aquesta veritat és per a nosaltres una font inesgotable de tolerància. La duresa, l'aparent injusticia de la vida no poden admetre's amb serenitat sense aquella convicció, la qual endolceix el sentiment, altrament tan feixuc, de responsabilitat i fa que no prenguem massa seriosament els altres ni, a fi de comptes, nosaltres mateixos. Per aquest camí arribem a una concepció de la vida en la qual l'humor pren un lloc considerable.

Tanmateix, la vida dels homes ha de tenir els seus ideals. N'hi ha —i són comuns a molta gent— que sempre ens han fet somriure amb menyspreu i mai no hem admès com a base d'una moral: riquesa, èxit, luxe, compresos sota el nom genèric de felicitat. *El bé, la bellesa, la veritat, ve't aquí els objectius, per bé que inabastables, dignes de refer indefinidament el gust de viure i el coratge dels homes com cal.*

No dubtarem a dir que un home de nobles ideals només pot viure i treballar dins una organització social i política fonamentada en els principis democràtics. Cal que la personalitat de cadascú sigui respectada; cal que ningú no sigui idolatrat o temut per ell mateix. Un sistema de coerció, degenera de pressa: la coerció té el singular poder de suscitar homes de moralitat minvada o nulla; i l'hereu del tirà genial acostuma a ésser un brètol.

Doneu certa estabilitat als caps de govern, perfeccioneu els mètodes de sufragi, i el règim democràtic, que segueix essent insubstituïble, recobrarà el crèdit que ha perdut en no poques contrades del món.

Distribuïu riquesa segons treball, tasca segons aptitud, responsabilitat segons capacitat intellectual i dretura moral. Vigileu l'escola, la premsa. Reprimiu l'esponera dels interessos anomenats polítics i dels comercials.

I la terra començarà a ésser un planeta habitable.

Aleshores els homes podran decantar-se vers el costat misteriós de la vida. Experimentar els greus sentiments i el plaer inefable que es troben a les fonts de l'art i de la ciència. Abocar-se al món impenetrable, conèixer en llurs formes més somes les manifestacions de profundes veritats i de belleses esclatants. Sentir l'ordre admirable del món, l'eternitat de la vida. I afanyar-se per abastar l'infima i enorme part que a cadascú de nosaltres pertoca d'aquest àpat magnific.

Ve't aci un resum de les quatre idees socials i polítiques en les quals convenen els més purs pensadors de la nostra època. Nocions conegudes, cent vegades dites, i massa sovint oblidades pels mandataris del poble.

Tanmateix, no ens desanimem. El món, com l'any 1938, tot just comença.

JOAN OLIVER

LLEGIU EN LES PAGINES INTERIORS ARTICLES DE

Pau Balsells	Francesc Trabal
Joan Comorera	A. Rovira Virgili
J. Peiró	R. Tasis i Marca
A. Artís-Gener	Francesc Pujols

(c) Ministerio de Cultura 2006

R.62.993

La guerra d'Espanya

Es natural que, en les circumstàncies actuals, la pàgina de "Política i Sociologia" d'una nova publicació s'inauguri amb un article sobre la guerra a la qual ha emmenat Espanya el feixisme internacional. S'escau precisament el tombant d'any. La lluita que les terres hispàniques es veieren obligades a afrontar pel juliol del 1936, enceta el 1938; el que començà essent una rebellió militar-dretista, esdevingué de seguida una guerra civil per a convertir-se al cap de poc en una guerra d'independència davant la invasió italo-alemanya. Espanya, país pacific, fa la guerra molt a desgrat seu, però es veu forçada a continuar-la, amb vehemència, fins a tenir assegurada de nou la seva llibertat, fins a havér foragitat del sòl hispànic l'últim invasor i haver abatut el darrer traïdor.

Quina vida tan intensa ha portat Espanya durant tot aquest temps! Quina enorme i dolorosa epopeia han escrit els pobles hispànics durant el transcurs de la tragèdia a què han estat conduïts a contracor! Quina prodigiosa superació s'ha operat en el nostre ambient!

Són molts els qui, en aquests darrers temps, han fet un repàs mental dels successos ocorre-

UN BRAU MILICIA DEL 19 DE JULIOL

guts a Espanya i de la gran capacitat constructiva que s'ha manifestat en les nostres terres. Amb l'aixecament s'esfondrà com un castell de cartes tota la maquinària estatal; el principi d'autoritat va ésser esclafat sota les botes dels militars i dels traïdors, els quals posaren la República en el greu perill de morir i desfermaren alhora les passions i els odis que ells havien alimentat en el transcurs de llargues anyades; la legalitat quedà desarmada i a mercè dels esdeveniments.

El poble, coratjós, entusiasta, s'aixecà en pes i amb un heroisme magnífic dominà la insurrecció a la major part del territori espanyol. I, amb el pit nu i les mans buides, la dominà sense armes. I amb la mateixa empenta hauria reduït totes les zones on es mantingueren els rebels si hom no hagués suspès el dret internacional per a crear l'anomenada política de no intervenció, que ensems que impedia al Govern legitim de proveir-se del que necessitava d'acord amb els tractats comercials signats, pràcticament havia de consistir en la intervenció manifesta i descarada dels Estats totalitaris a favor dels facciosos, fins a arribar a la invasió d'Espanya. Aquelles gents convertides en milicies, però, saberen aturar de primer els feixistes espanyols amb quantiós armament estranger i després els exèrcits italians i alemanys proveïts de tot el que els calia.

A poc a poc les milicies desaparegueren i s'anà plasmant l'Exèrcit Popular Regular, que havia de cristal·litzar en una organització militar perfecta que avui és causa d'admiració al món sencer, que sap delmar l'exèrcit invasor i que, fa ben pocs dies, el propi cabdill insurgent Franco ha confessat espontàniament que té una veritable puixança. A poc a poc s'ha fet veure a tothom que l'ordre i la disciplina no són atributs de les dretes ni s'obtenen tan sols per la imposició, sinó que neixen de la consciència de cada un i formen un engranatge que va de la base als òrgans directius. A poc a poc s'ha comprès la responsabilitat històrica que contraiem, ja que la guerra d'Espanya no és un fet intern, sinó una veritable guerra internacional en la qual es troba en joc la sort d'Europa. I sobre la marxa, mentre els camps s'amaraven de sang, mentre tristament es veia com queien travessats per les bales o destroçats per les bombes i obusos milers dels millors espanyols, s'obrava el miracle de la reorganització, que permetia posar-nos en les millors condicions en la lluita i preparar per al dia de demà una República més progressiva, més culta i més forta que la que intenten enderrocar els traïdors i els Governs de Mussolini, de Hitler i d'Oliveira Salazar.

Tots els qui han fet aquest repàs mental s'han adonat bé, a mesura que —com un film veloç i sintètic— passaven pel seu davant els esdeveniments de la guerra d'Espanya, que el poble que sap construir en aquestes circumstàncies esl seus elements vitals i que pot afrontar-se amb les tropes d'unes potències invasores com Itàlia i Alemanya, difícilment pot ésser vençut.

Comentant l'ofensiva contra Santander per l'exèrcit italià, el mes d'agost el *Boletín Decenal del Servicio de Información del Estado Mayor del Ejército de Tierra*, publicava un interessantissim comentari, del qual creiem oportú extreure alguns paràgrafs:

"Si agafem un mapa i comparem els guanys i les pèrdues territorials de lleials i rebels, haurem de convenir que el balanç és favorable per als darrers. Han augmentat la superficie de l'Espanya feixista amb el nord de la província de Toledo i el sud de la de Madrid, amb Badajoz i extenses zones estremenyes, amb Màlaga i part de la seva província, amb el litoral granadí fins més enllà d'Almuñécar, Motril i Salobreña, amb les regions de Guipúscoa i de Biscaia i amb la major part de la província de Santander. No és gaire, no obstant, després d'un any de guerra, de la intervenció directa àdhuc amb exèrcits d'Itàlia i d'Alemanya i de la conducta inqualificable observada, en relació amb l'Espanya lleial i legal, per les democràcies burgeses europees. El gran bloc republicà del Centre, l'Est, Llevant i el Sud segueix intacte. Ha rebut cops fortíssims, i ha sabut tornar-los amb usura.

"Hem d'afegir més, encara: el problema militar de la nostra guerra d'independència no pot ésser plantejat geogràficament. La realitat veritable no és el mapa. El mapa enganya. En el mes d'agost de l'any passat posseiem Màlaga i gairebé tot el Nord. Però estàvem potencialment vençuts. ¿Què podiem oposar a les forces faccioses, que començaven ja a rebre avions a dotzenes, canons i metralladores a centenars i tècnics estrangers a milers? Unes caòtiques milicies molt entusiastes, però que tenien una idea absurda de la guerra moderna.

"Avui, l'Espanya republicana, amb menys territori, és infinitament més poderosa. Amidem l'enorme distància que separa el combatent de Toledo del de Brunete, el milicià sense uniforme del soldat d'ara, i es comprendrà que tenim raó en assegurar que el mapa menteix quan l'agafem com a espill de la situació militar de la guerra d'Espanya.

"I no limitem la comparança als fronts de batalla. Estenguem-la a les reraguardes. ¿Qui podrà negar que hi ha una diferència gegantina entre el caos inevitable i disculpable de l'estiu del 1936 i l'ordre sever de l'estiu actual?"

Els pobles hispànics mereixen el més exaltat cant de lloança per llur unànime fermesa de voluntat en no deixar-se esclavitzar, per l'heroisme amb què s'ha anat a la lluita, per la tasca realitzada per aquelles milicies formades espontàniament i per la transformació operada amb superació dels esdeveniments. I són aquestes qualitats hispàniques i la meravella d'haver sabut construir un exèrcit puixant i disciplinat nascut del no-res mentre calia atendre cada dia amb més atenció la lluita, el que ens dóna el més franc optimisme. El poble espanyol ha pogut resistir l'empenta de l'exèrcit espanyol —traïdor gairebé en la seva totalitat— i de les tropes invasores italo-germàniques mentre es trobava mancat de possibilitats. Si l'entusiasme i el coratge individuals han aguantat una organització militar rígida, emparada, encara, pels mètodes bàrbars de la guerra totalitària, no pot haver-hi el menor dubte que des de l'instant que aquella organització militar es troba enfront d'una altra organització militar, l'avantatge ha d'ésser dels qui havent resistit sense comptar amb mitjans han aconseguit posseir tot allò que els mancava.

"La solució final pot venir de la reraguarda i no del front, i el vençut serà el qui hagi tingut una reraguarda menys sana", ha dit Indalecio Prieto.

A la nostra reraguarda han estat salvades totes les dificultats capitals, i ha sorgit l'ordre i la disciplina i s'ha restablert el principi d'autoritat i les asprors han estat llimades. Existeix la veritable unitat antifeixista. Cada dia es progressa més en el camí de fer desaparèixer les dificultats —les petites dificultats— que existeixen i de reducció dels enemics emboscats que pullulen entre nosaltres.

L'EXERCIT DE LA REPUBLICA EN L'ACTUALITAT
(Foto Centelles)

En el front militar, la puixança de l'exèrcit republicà creix de dia en dia i l'organització va adquirint perfecció accentuada.

En el front internacional, la República guanya constantment simpaties i desapareix la llegenda negra que la premsa reaccionària al servei del feixisme havia bastit entorn de l'Espanya lleial.

Els Estats totalitaris, esperonats pel deixar fer en què s'havien col·locat les democràcies burgeses davant els seus abusos, ordiren la guerra d'Espanya i la portaren a terme i la desenvoluparen jugant amb el xantatge de la por per tal de poder trobar una sortida a llur desgavell interior, a la veritable descomposició a què els havia emmenat el nacionalisme; els convenia l'extensió del sistema per a trobar una nova força moral, realitzar la política dels fets consumats per a poder guanyar, si els ho permetien, unes terres d'expansió i una riquesa minera que fos un alleujament a la seva difícil situació econòmica, bastir-se artificialment una puixança que no tenen a fi d'aterrir el món per a treure'n nous profits i col·locar en una stiuació d'inferioritat el règim soviètic. La política dels fets consumats i el xantatge de la por els ha donat el resultat esperat i cada dia s'han inflat més. La inflor excessiva risca d'explotar. I el feixisme internacional ha anat tan enllà en els seus designis, que el món s'ha alarmat massa; França, assenyalada com a futura víctima, en un demà més proper o més llunyà, està a punt d'acabar la paciència i de perdre una por suïcida que no fa més que lligar-la de mans per tal que el victimari pugui obrar més còmodament. La constitució del bloc Alemanya-Japó-Itàlia, l'agressió inaudita i inqualificable que es comet contra la Xina, la recent retirada d'Itàlia de la Societat de Nacions, han revelat tot el maneig feixista i han començat a fer obrir els ulls als Estats no feixistes. Podran, encara, resistir-se a actuar, però necessàriament vindrà un moment en què, per no trobar-se ofegades, les velles democràcies hauran de dir: "Prou!"

Totes aquestes circumstàncies decanten la balança cap al nostre costat. El poble espanyol té suficient força per a decidir el resultat de la lluita a favor seu, però, a més, és molt fàcil que el feixisme es destrueixi ell mateix, d'una manera total o parcial —potser tan sols a Espanya—, abans que l'acció de la República es manifesti integrament. Hi ha per una banda la posició que, encara que sigui per egoisme, indefectiblement haurà de prendre Europa. Hi ha per un altre costat la ruïna manifesta dels Estats on el feixisme impera, que és cada dia més clara i que podria portar a una sorollosa ensulsiada, a la qual contribuiria en gran manera el sentiment dels respectius pobles, caracteritzat per l'hostilitat de la majoria envers el règimen governant. Hi ha, encara, el malestar profund de l'Espanya facciosa, exterioritzat per múltiples manifestacions i per constants complots de difícil dominació, de gravetat creixent a mesura que transcórre el temps, fins al punt que no és gens segur que en totes les ocasions els caps rebels puguin deturar una acció que condueix inexorablement a una desfeta rotunda i total de l'organització implantada gràcies al terror, al crim i a les tropes d'invasió.

En aquest tombant d'any, expressem la convicció raonada del nostre triomf absolut. El món, amb escasses excepcions —el nom de la U. R. S. S. brilla esplendorosament en la volta celeste com a exemple de justícia—, ha anat permetent la desolació i el carnatge a Espanya a causa de la por que esclatés una guerra que de fet ja existeix i que té a la seva mà d'evitar només palesant una energia que per ella sola despullaria el feixisme de la seva carcassa de sistema puixant. La minúscula Espanya, situada en un recó d'Europa i col·locada en un lloc estratègic a utilitat de tothom, s'ha agegantat de manera prodigiosa i ha constituït el malson del món sencer; el seu acreixement ha estat complet, i el dia de demà, quan l'invasor deixi de trepitjar el sòl hispànic, el malson haurà d'esdevenir agraïment pel servei immens que haurà prestat a la causa de la pau. I Espanya, alliberada per la fermesa dels seus propis fills, podrà regir els seus destins d'acord amb el règim que vulgui la majoria dels espanyols, guanyat amb vessament de sang.

J. ROURE-TORENT

Amics de la Unió Soviètica

La més gran democràcia

Les terres que foren durant segles espill de democràcia, Atenes i les ciutats gregues, quedarien admirades davant l'amplitud que ha pres el govern del poble. Elles que formaven minúscules democràcies, en veritat eren un govern on una reduïda massa de ciutadans escatia la forma més adient per a portar els afers públics; democràcia, govern del poble era una definició exacta segons la nomenclatura grega, per a ells els esclaus no eren poble, els ilotes no eren poble, no ho eren tampoc les dones.

Més tard s'han forjat governs democràtics en molts indrets de la terra: la guerra de la independència de Nord-Amèrica, les revolucions anglesa, francesa i fins i tot la revolució alemanya que s'inicià en acabar-se la guerra europea, foren totes forjadores de democràcies, i a poc a poc el poble prengué part important si bé indirecta en la gestió de la cosa pública.

Però una democràcia plena, no existeix enlloc del món. Les anomenades grans democràcies ho són en un sentit restrictiu. A França la dona encara no pot votar, a Anglaterra no fa molts anys que era necessària determinada situació econòmica o cultural perquè la dona pogués emetre el sufragi.

Les persones que tenen dret electoral, es troben davant d'un fet limitatiu: l'edat, fins als 18 anys no es pot votar enlloc, únicament tres Estats faculten el sufragi actiu als 18 anys: Turquia, Mongòlia Exterior, i la U. R. S. S.

Acceptem les imperfeccions humanes, anomenant democràcies aquelles en què s'aplica d'una manera constant el sufragi universal, estudiem les relacions que existeixen entre elles, i fàcil serà que mitjançant les fórmules matemàtiques de comparació de dades puguem afirmar que el que fou imperi d'esclavatge és avui la més gran democràcia.

El dia 12 de desembre del 1937 el país soviètic aplicà la seva llei electoral; la població de la U. R. S. S. segons el darrer cens és de 169.000.000 de ciutadans, el nombre d'inscrits en el cos electoral és de 93.639.478 i el de votants ha estat de 90.319.346.

Malgrat una pràctica constant del sufragi, al poble anglès en les eleccions al Parlament de l'any 1935, únicament votaren un 71,9 per 100 dels inscrits. Quan va ésser reelegit Roosevelt hi participà un 83 per 100. A França el nombre d'electors l'any 1936 va ésser de 83,9 per 100 a desgrat de la intensa emoció ciutadana a què donà lloc la consulta electoral que consolida el Front Popular a les terres franceses. En les eleccions dels països feixistes, al Japó per exemple, únicament pot votar el 21 per 100 de la totalitat de la població.

La U. R. S. S. és efectivament la més gran democràcia, perquè el govern del poble pel poble suposa la llibertat de tots els homes i de tots els pobles, perquè en el sistema electoral del país soviètic no existeix el privilegi que hi ha arreu del món en tots els Estats on existeixen situacions de sobirania escalonades que aprofita la col·lectivitat dirigent.

Les terres que són colònies d'Anglaterra no tenen dret electoral o el tenen limitat, com a l'India; a Austràlia els indígenes no voten. Tots els països africans, menys Egipte, sotmesos a Anglaterra manquen de dret electoral.

França, tot i assimilant les colònies a la metròpoli, posa traves a la lliure manifestació de la voluntat col·lectiva. Les colònies franceses a l'Asia avui amenaçades per l'imperialisme japonès, no tenen organització política, almenys en el sentit occidental d'aquest mot. Els petits Estats de l'Europa central, han emprat tots els mitjans perquè les minories nacionals que estan enclavades en llur territori no poguessin gaudir del dret d'elegir llurs representants; totes les subtileses d'una interpretació jurídica injusta dels tractats han servit per a donar a la nació majoritària una preponderància en perjudici de les més petites. A la U. R. S. S. els homes i els pobles són lliures.

Armènia, per exemple, ha elegit quatre diputats al Consell de la Unió perquè el nombre d'habitants així ho determina, i vint-i-cinc al Consell de les Nacionalitats.

La república de Rússia ha elegit al Consell de la Unió més de 300 diputats i al Consell de les Nacionalitats únicament ha obtingut vint-i-cinc diputats, la petita Armènia, igual que la gran Rússia: un milió de ciutadans pesen en el Consell de les Nacionalitats igual que cent milions.

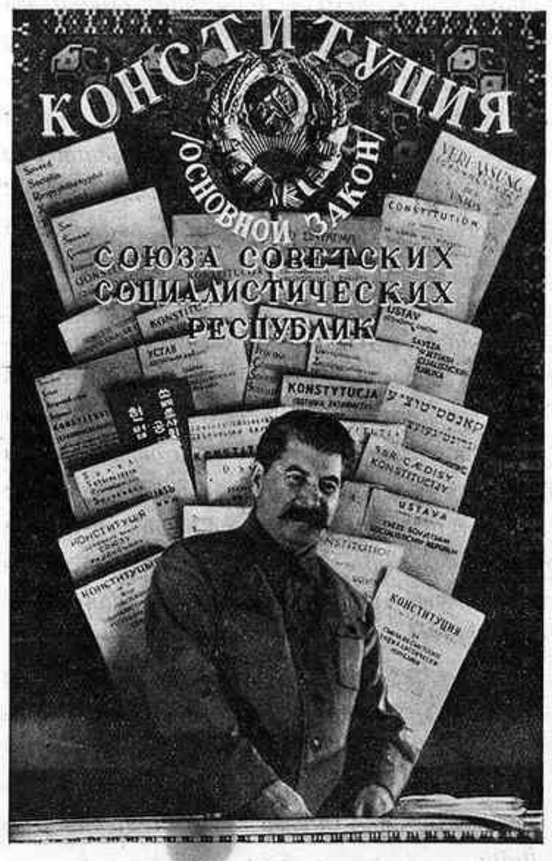

LA CONSTITUCIO DE STALIN

I aquest fet es repeteix a Turmènia, a Tadjiskaia, a Kirgisia, noves repúbliques, a les quals la Constitució de 5 de desembre del 1936 dóna vida política plena.

Aquestes dades, que poden ésser indefinidament ampliades, en forma indubitada testifiquen que la U. R. S. S. és la més gran de les democràcies.

PAU BALSELLS

Meridià

publicarà en el número pròxim:

Carles Pi Sunyer: CRITICA D'UN LLIBRE INEDIT

Federica Montseny: EL FEIXISME I LA DECADENCIA DE L'OCCIDENT

(c) Ministerio de Cultura 2006

SAGETA

Per què és necessària la unitat proletària

No és honrat ni d'homes amb sentit de la noblesa de continuar el conreu de les ficcions i de l'engany. Cada dia que passa, és més evident la necessitat de produir, sigui com sigui, la unitat de les classes treballadores de les diferents tendències socialistes —les especificament polítiques i les sindicals— car, a mesura que cadascun dels sectors va fixant la seva posició del present en relació a l'esdevenidor, hom s'adona que aquest, ja des d'ara, adquireix línies concretes matisades de negrors per als interessos del proletariat. Aquesta evidència, però, pel que hom veu, no té prou força per a determinar el corrent unitarista dels qui, de no decidir-se ben aviat, hauran estat, una vegada més, la carnassa i la carn de canó posada al servei dels interessos del capitalisme, entre els quals caldrà comptar els de la democràcia burgesa, que, avui ja, encarna la més alta de les traïcions al Poble.

Decidir-se! Les masses treballadores —i amb elles nombroses legions d'intellectuals, de tècnics i de científics— ja estan decidides a verificar la unitat d'acció enfront del secular enemic comú. Tots els dies podem comprovar mil detalls que acusen aquesta decisió, i si la unitat no és ja una realitat, si aquesta realitat no ha sortit del món de la utopia, hom ho deu al fet que les seleccions directores de les diferents tendències socialistes, generalment, no senten les mateixes inquietuds ni els mateixos afanys envers la pràctica del progrés econòmico-social, de les realitzacions socialistes.

La generalitat dels directors més destacats dels sectors socialistes, segons hom comprova ara, mai no han sentit cap pressa per a ultrapassar la zona de les especulacions teòriques. S'han adaptat amb certa comoditat a l'ambient burgès, i per tal que ningú no pugui empènyer-los a seguir endavant, posen tots els inconvenients i entrebancs per tal que la unitat resti en perenne temps de futur. Ells saben ben bé el que fan, i el que els interessa personalment, i per això seria en va tractar de convèncer-los que han de procedir d'altra manera. Com nosaltres, coneixen a bastament les raons teòriques i pràctiques que aconsellen bastir un front únic proletari acarat al front únic del capitalisme i la burgesia, però tenim per segur que ells res no aran per a enfrontar-se amb aquesta realitat, la seqüela de la qual ha d'ésser una lluita més dura que la lliurada contra el feixisme.

Jo vull dir a tots els amics sincers de la unitat d'acció de les tendències socialistes, que els directors més destacats d'aquestes són necessaris per a la realització del fet unitari, però no són precisos. La unitat, hom la pot fer amb ells i per damunt d'ells. El que cal, és que els qui en som decidits partidaris ens convertim en creadors del moment psicològic, pel qual les multituds populars vagin dreturerament al bandejament de tots els obstacles que s'oposin a la unitat. Tenim raons poderoses per a crear aquest moment psicològic, i àdhuc hi ha raons de dignitat que ens obliguen a crear-lo amb urgència.

. . .

Les causes que empenyen molts països als sistemes totalitaris, no són d'ordre polític. Les diferents varietats dels feixismes responen, indistintament, a raons de tipus econòmico-social, car una amalgama de motius econòmics, industrials, comercials, financers, etc., exigeix a tots els pobles del món de prendre posicions francament imperialistes, la qual cosa comporta un seguit d'apetències de transformacions geogràfiques, per tal com són la majoria dels pobles els que es troben mancats de fonts de primeres matèries i de mercats que absorbeixin llurs excedents de producció, com també n'hi ha que necessiten una expansió territorial per a donar lloc als seus excedents dèmogràfics. Però això no és més que una part del problema que tracten de resoldre els països totalitaris.

El progrés material dels pobles, seguint el paral·lel del cada dia més accentuat desequilibri econòmic i financer, ha dut el sistema capitalista al vèrtex de llur existència com valor social. La figura geomètrica representa, per al sistema capitalista, una resultant econòmico-social, és a dir: si seguint la corba s'inclina, com seria natural, per la línia descendent, el moviment en determina un altre d'ascendent per al proletariat. Més concretament: el declivi econòmico-social del sistema capitalista pressuposa l'automàtica ascensió de la concepció socialista, és la verificació del procés històric del materialisme, és l'inici del triomf econòmico-social del proletariat, el qual comença a realitzar el dret d'accés a la funció social detentada pel capitalisme. Però, en arribar al vèrtex, aquest no es considera en el deure de desaparèixer com a classe social, vol continuar detentant el món dels privilegis, i com que el seu dret és antinatural —perquè no respon a cap principi humà ni social— té necessitat de cercar la força com a suport.

Necessita el suport de la força, perquè al capitalisme solament li és permès mantenir les seves posicions de preponderància econòmica i de privilegi político-social, a canvi de la misèria progressiva del proletariat i de la petita burgesia. El progrés de la misèria entre les classes modestes de la Societat, és menys sostenible cada dia; els estralls produïts per la misèria arriben a la consciència dels condemnats a la injustícia, que en copsen les causes, i el moviment social dels pobles, prenent caràcters de tempesta, amenaça subvertir els fonaments del sistema universal del capitalisme, damunt dels quals recolzen els eixams de paràsits de tota mena.

En això i contra això tenen llur raó d'ésser els feixismes.

Però el Feixisme té les seves gradacions. La democràcia burgesa que propugna el sistema capitalista i de la propietat individual, també és feixista. Mentre el proletariat i la petita burgesia es resignin a viure esfondrats en la misèria, i no prenguin partit per a conquistar legalment o extralegalment el que els és negat pels principis jurídics consagrats per i per a determinades classes socials, la democràcia burgesa no prendrà formes violentes de defensa. Quan l'acció del proletariat i la petita burgesia, però, posin en perill l'edifici de la propietat individual, llavors la democràcia burgesa es manifestarà amb els mateixos procediments i amb la mateixa violència que el més totalitari dels Estats.

. . .

¿Per què el que passa ara, a Espanya, no ha d'alliçonar-nos? ¿No és prou eloqüent, encara, la posició que va bastint la democràcia burgesa de casa nostra? Al pas que va, ¿què restarà de les conquestes revolucionàries dels treballadors? ¿Quina serà la compensació a l'imponderable i magnífica gesta d'aquests, en salvar la República de la ruïna segura amb torrentades de sang, amb l'ofrena de centenars de milers de vides?...

Si voleu, no en parlem fins després d'acabar la guerra. Siguem amics, o fem l'amic a la democràcia burgesa, car juntament amb ella tenim de guanyar la guerra, sense la qual cosa només podriem pensar —ella i nosaltres— en l'exili. Però si és evident, fora de tota discussió, al necessitat de fer la unitat per tal que la fi de la guerra sigui al preu de la victòria de les llibertats populars, la unitat dels treballadors és molt més necessària, encara, per al triomf de la Revolució espanyola, d'aquesta Revolució que, per a la dignificació d'Espanya i del proletariat i de la petita burgesia, ningú més que els treballadors no podria realitzar.

Des de l'inici del moviment provocat pels generals traïdors, l'alt capitalisme, la xurma daurada i tots els reacionaris de diferents colors, jo he vingut dient que el primer que ens calia fer, era guanyar la guerra. Quan hom ha saborejat unes conquestes revolucionàries i ha clavat al bell mig de la consciència collectiva uns principis cobejats a través de molts d'anys —cobejats amb sinceritat, amb tots els afanys de l'ànima— és impossible de renunciar a les conquestes saborejades. En dir que el primer que calia fer era guanyar la guerra, jo volia dir que en perdre-la, havíem de renunciar a la revolució, i volia dir, a més, que guanyar la guerra, equivalia a bastir la base de la revolució.

¿La revolució política? Potser sí, però mantenint i eixamplant les conquestes d'ordre econòmico-social; mantenint-les i eixamplant-les, perquè hi ha mil raons amarades de lògica que donen aquest dret als treballadors.

Hi ha empreses i propietaris industrials i terratinents que tenen contretes greus responsabilitats en la gestació i desenvolupament del moviment facciós. Hi ha moltes empreses i propietaris que han alimentat la preparació i realització de la guerra civil i d'invasió, cotitzant fortes quantitats mesals robades a les suors dels treballadors sotmesos a la seva explotació, i aquestes empreses i aquests propietaris, si més no, són creditors a la mort civil, seria un greuge inqualificable, inferit als treballadors, que la República retornés a aquests traïdors llurs drets damunt de les indústries i de les terres abandonades, en fugir de l'abast de la Justícia republicana; i és això, precisament, el que fa ben legítimes i inalienables les conquestes econòmico-socials dels treballadors, i per ésser legítimes i inalienables, per a exigir que ho siguin de fet i de dret, cal que els interessats ens unim en una forta intelligència i per a l'acció revolucionària.

Repeteixo que la unitat del proletariat, necessària per a guanyar la guerra, ho serà tanmateix per a guanyar la revolució. Es més, encara; tal com estan avui les coses, al proletariat li interessa més la unitat per a defensar les conquestes revolucionàries, que no pas per a determinar el triomf del ja gloriós Exèrcit Popular de la República.

I si em pregunteu quins haurien d'ésser els objectius de la unitat de les diferents tendències socialistes, jo us diré francament el que molts pensen i s'ho callen, no perquè hom necessiti tenir audàcia per a dir-ho, sinó perquè dir-ho comporta el risc de caure a l'abisme de la impopularitat.

L'objectiu immediat de la nostra unitat, hauria d'éser el de dur a la consciència dels nostres germans que lluiten als fronts, la seguretat que entre els marxistes i antimarxistes han desaparegut totes les diferències davant del magne problema de guanyar la guerra i de defensar les conquestes de la revolució.

L'objectiu mediat —a desenvolupar després de guanyada la guerra— hauria d'ésser el de bastir una intelligència, sincera i entranyable, sobre la base d'un programa encaminat a emprar la formidable força de la unitat per a aconseguir les següents finalitats: a) Mantenir totes les conquestes de la revolució; b) Eixamplar al màximum possible, amb altres de noves, les conquestes revolucionàries en l'ordre general de la Economia, i c) Aconseguir la consagració jurídica de tot el que els treballadors haguéssim conquistat.

La formidable força de la unitat hauria d'ésser emprada en un d'aquests dos sentits:

Primer. — Amb un moviment de força al carrer, si les circumstàncies ho exigien, i

Segon. — Fent un front únic de tipus electoral, en el cas d'ésser considerat impossible un acte de força al carrer.

Es evident que jo admeto, a títol d'accidental i excepcional, la conveniència que els anarquistes anéssim —units amb els socialistes i comunistes— a una contesa electoral enfront de la democràcia burgesa. Jo ja sé que això, per als anarquistes, pressuposa una claudicació, però una claudicació que no seria major a la que haguérem d'acceptar l'any 1936, en anar a formar part dels Governs de la Generalitat i de la República i en dur, tanmateix, sindicalistes i anarquistes als Comicis municipals i provincials.

En acceptar allò proposat, només hi hauria una diferència: la de tornar a formar part dels governaments, o a constituir-nos en oposició a aquests, pel mitjà del sufragi universal. I la diferència, en tot cas, significaria que els elegits tenien una autoritat expressament atorgada pels qui la tenen tota: els treballadors.

Demés, a la vista de l'experiència i davant de l'imperatiu de no deixar-nos vèncer per l'enemic que tenim enfront, ¿quina importància tenen els mitjans que haguéssim d'emprar, si la finalitat és salvar la revolució, la Revolució del proletariat?

Jo no vull jugar amb l'eufemisme: "Si jo transigeixo acceptant de prendre part en unes eleccions, ho faig a condició de reconèixer prèviament la impossibilitat d'un acte de força." No, res d'eufemismes: a condició de salvar la Revolució, jo admeto tots els mitjans de lluita, els illegals i els legals. I per tal que qualsevulla dels mitjans emprats ens doni un rendiment de màxima eficàcia, per això recordo per què és necessària la unitat proletària.

Que cadascú reflexioni, pel present, l'esdevenidor que ens espera.

J. PEIRO

Tot un demà prometedor es juga encara a camp descobert

I els nostres valerosos soldats del Front d'Aragó han de saber agredir i extreure de les agressions el profit estratègic que ens correspon

Som els més i els millors i tota la raó és de la nostra banda. Després de catorze mesos d'una lluita brutal, ens hem sabut imposar una disciplina de guerra. Ens hem sacrificat de moltes coses, i la nostra norma ha estat, des del començament, l'heroisme individual i l'heroisme collectiu. Aixi hem arribat, finalment, a formar un Exèrcit Popular Regular, l'organització del qual serà, el dia de demà, un veritable exemple.

Cal, però, encara, recórrer un llarg camí abans d'obtenir la victòria. Necessitem una perfecta unitat entre la vanguàrdia i la reraguarda. Una unitat rígida i matemàtica. No ens enganyem. El secret de la monstruosa guerra que sostenim rau en el fet d'utilitzar, inlassablement, tots els mitjans que tenim al nostre abast.

Estem vivint uns moments que no admeten contemporitzacions, perquè hem de decidir, en jornades de gran intensitat, el destí dels nostres fills. N'hi hauria prou d'una sola vacillació per a perdre no solament la vida, sinó l'honor del proletariat ibèric. I això valdria tant com una doble mort.

Els soldats del front d'Aragó, amb el tremp magnífic que posseeixen i que han posat a prova en les darreres ofensives, s'han de convèncer que l'esdevenidor és encara un joc. Per apressar-lo a les nostres mans ha de convertir-se cada un d'ells dins del seu batalló, en força de xoc, en aguda punta d'acer d'una vanguàrdia constantment agressora. Hem de saber agredir i extreure de les agressions el profit estratègic que ens correspon.

L'Exèrcit Popular Regular compta cada dia més amb una decisió, amb un heroisme i una disciplina admirables. Ara necessitem, tanmateix, perfeccionar la nostra tècnica de l'atac.

L'enemic troba en l'Exèrcit Popular que lluita al front de l'Est la veritable força de xoc de tot un poble en armes que no s'assembla ni remotament a les tropes africanes, mercenàries i italo-alemanyes que sembren el terror a les ciutats i als llogarrets espanyols.

Europa ha vingut observant fins ara sense immutar-se, la tragèdia del nostre desventurat país. La situació internacional reacciona després de prop d'un any i mig de guerra, en sentit favorable. El món, però, no ens enganyem, no serà completament al nostre costat fins que hàgim vençut totalment. El premi de la victòria, el més immediat, serà la reconeixença universal de les nostres virtuts cíviques, de l'heroisme de l'Exèrcit Popular i de la legitimitat dels drets de la República. Aleshores tot aquest món recelós i hostil que va negar-nos les armes per a defensar-nos, mirarà sollicit a Catalunya i a la República espanyola. Però no serà fins el dia que els invasors hagin estat expulsats i aixafats els traïdors definitivament. No temeu que hom intenti amb el nostre país de dur a terme el mateix bloqueig a què estigué sotmesa Rússia. Es tal l'egoisme i la covardia de les grans potències que s'han humiliat davant el feixisme per a oferir-li la nostra immolació, que, un cop aconseguit el nostre triomf, les induirà a respectar-nos com no ho han fet en el moment que creien immediat el nostre fracàs.

Aquesta ruïna política internacional d'ajut al més fort que regeix actualment els destins d'Europa ha d'ésser, en el futur, el gran instrument d'afirmació de la nova Ibèria. Amb un món així de temorós, el porvenir que s'ofereix als pobles de la nova Ibèria és illimitat. De primer, però, cal vèncer. Ho dic tenint en compte l'enorme abast de les meves paraules. Cal guanyar la guerra, sigui com sigui! No pot existir cap mena de consideració que pugui paralitzar el nostre braç en descarregar sobre el nostre adversari el cop més eficaç per a abatre'l.

Hem estat portats a la guerra contra la nostra voluntat i l'hem feta ben durament, sense traspassar les fronteres que la nostra condició d'homes civilitzats ens imposava. No hi ha hagut, en canvi, barreres per a la ferocitat dels facciosos. Fins a l'últim instant hem estat fent patètiques apellacions a la consciència universal. Hem anat a Ginebra diverses vegades i hem demanat que ens fos reconegut el nostre dret a defensar-nos, mentre a l'esquena de Ginebra les nacions que ens hi escoltaven incommovibles permetien que Alemanya, Itàlia i Portugal subministressin armes en abundància perquè assassinessin el poble espanyol. Hem vist, finalment, que grans nacions que serien incapaces de resistir amb l'heroisme amb què està resistint Ibèria una invasió del territori nacional per tropes alemanyes, italianes i colonials, s'avenen, sacrificant les seves més cares conviccions democràtiques a reconèixer el "fet consumat" de l'ocupació d'una part del nostre territori, com a punt de partida per a fixar la seva actitud respecte als nostres governs legítims. I a més a més, presenciem com una gran nació que s'atribueix el paper providencial de gendarme al món mira impassible el seguici de crims horrorosos comesos a Sevilla, Galícia, Badajoz, Màlaga, Biscaia... per unes hordes africanes, "nazis" o "camises negres" i solament abandona la seva passivitat per tal d'interessar-se per un delinqüents contra la seguretat de l'Estat, els quals aquest sotmetrà a la seva justícia sobirana sense acceptar cap coacció exterior.

Les potències democràtiques feren a Mussolini i Hitler l'ofrena d'aquell vergonyós Pacte de "no ingerència", gràcies al qual haurien lliurat la democràcia ibèrica lligada de cap i peus a la voracitat del feixisme, de no haverse produït la resistència del proletariat revolucionari. L'infame Pacte privava el Govern legítim dels elements de guerra que per a la seva defensa pogués adquirir a l'estranger, malgrat saber que ni Alemanya ni Itàlia, signatàries del Pacte, havien de deixar de subministrar homes i material de guerra als facciosos.

¿Per què va subscriure Anglaterra aquella infàmia? Per temor a la guerra.

Anglaterra sap que el Pacte, que ella compleix escrupolosament, el vulneren Itàlia i Alemanya. I segueix, respecte a la democràcia ibèrica, la mateixa política que va seguir amb Abissínia. I segueix fent semblant de no assabentar-se que la conquesta d'Abissínia, l'ocupació d'una part de les Balears i el control exercit a la nostra zona marroquí són les jugades amb les quals el feixisme internacional pensa fer xec a l'imperialisme britànic.

¿Per què? Per temor a la guerra.

Per una temença universal a la guerra europea ens haurien sacrificat a l'ambició del feixisme.

Ja n'hi ha prou! Guanyem la guerra. Sigui com sigui! Que ningú no s'atreveixi a demanarnos comptes el dia de demà. La punta d'acer del nostre Exèrcit Popular Regular imposarà les nostres llibertats a tot el territori d'Ibèria i recuperarem ben aviat la nostra independència nacional. Perquè el poble en armes, enquadrat i disciplinat, s'ha convertit en l'Exèrcit Popular Regular més formidable que mai tingués Espanya.

JOAN COMORERA

(c) Ministerio de Cultura 2006

DIBUIXOS DE QUINTANILLA

presentats per MERIDIA

La crítica rigorosament científica, exercida per l'home que, en possessió d'una coneixença profunda de la tècnica de les diverses arts, es lliura a una dissecció escrupolosa del quadre o de l'escultura exhibits en una sala d'exposicions, no té gran cosa a fer davant les obres d'artistes com Lluís Quintanilla, que han renunciat a les proeses tècniques per posar llur art al servei d'una idea.

Coincidint amb les declaracions recents de Picasso, Quintanilla creu que l'artista no pot ésser de cap manera neutral en un conflicte en el qual es juga el destí de les valors espirituals, de les supremes valors de l'home. En conseqüència, Quintanilla ha pres partit. I l'ha pres a favor d'una causa justa. I l'ha pres amb una cremor interior fortíssima. Els seus dibuixos, en efecte, freds i correctes de forma però roents de passió, són una denúncia brutal dels crims comesos pels militars traïdors i pels invasors de la nostra terra. Són un requisitori implacable contra els estrangers que, ajudats pels nacionals renegats, pretenen reduir-nos a l'esclavatge.

Poques vegades hem assistit a un acarnissament venjador com el d'alguns d'aquests dibuixos —els dels presoners, sobretot—, que colpeixen l'enemic al rostre amb una contundència irresistible, i que, com ha dit algú de les coses de Grosz, són unes definicions gràfiques que equivalen a execucions capitals.

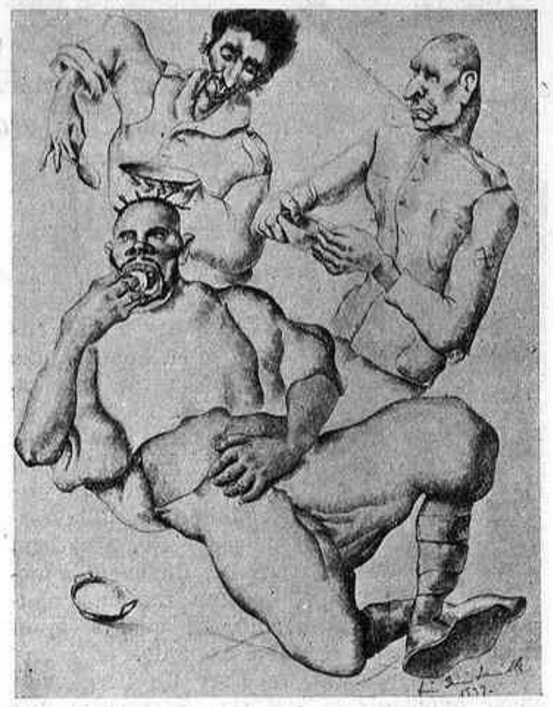

LUIS QUINTANILLA. PRESONERS MORO. ITALIA I ALEMANY (Foto Godes)

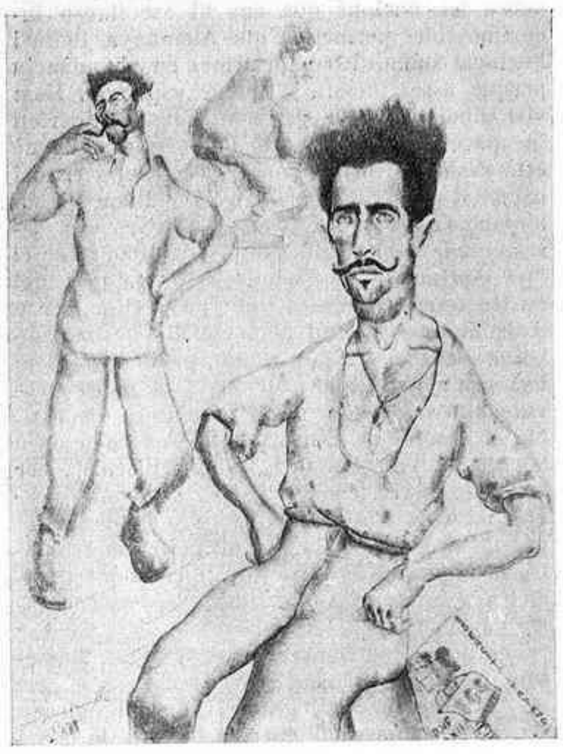

LUIS QUINTANILLA. PRESONERS MOROS (Foto Godes)

Com hem insinuat més amunt, en obres com les de Quintanilla els virtuosismes de pinzell serien tan desplaçats com, en una novella revolucionària, els efectes d'estil. En obres com aquestes, la tècnica ha esdevingut quantitat negligible. De fi en ella mateixa, com la volen els partidaris de l'art per l'art, ha passat a ésser mitjà. Mitjà d'exterioritzar un ideal. I Quintanilla ha reduït la tècnica a la mínima expressió. Els seus dibuixos assoleixen una intensitat trasbalsadora amb el suprem despullat de l'expressió. Les seves diatribes vigoroses són expressades amb un llenguatge d'una gran simplicitat. D'una gran simplicitat i d'una gran incisivitat. Les línies d'aquests dibuixos, en efecte, tenen una precisió de clínica. Semblen traçades per un bisturí operant en carn viva. Filles d'una aguda sensibilitat, terriblement afilada, aquestes línies, finament incisives, semblen voler foradar la superfície del paper, guiades no se sap ben bé si per la punta d'una agulla o la punta dels nervis.

A MERIDIÀ ha escaigut l'honor de presentar l'obra de Lluís Quintanilla a la rotonda de l'Hotel Ritz. Aquesta exposició ha obtingut un èxit molt viu, del qual estem justament orgullosos.

SEBASTIÀ GASCH

●

Luis Quintanilla va néixer a Santander el 13 de juny del 1895. Va començar la carrera d'arquitecte i la va deixar per pintar. Als 18 anys va marxar a París on ha sojornat diverses temporades. Pensionat pel Centre d'Estudis Històrics, va estudiar pintura mural a Itàlia del 1924 al 1926. Ha fet diverses exposicions a Madrid i a Nova York. Ha decorat el nou Consolat d'Espanya a Hendaia, la Casa del Poble, la Facultat de Medicina, el Saló d'Estampes, la Ciutat Universitària de Madrid. Ha guanyat el concurs per a decorar el monument a Pablo Iglesias. L'aviació enemiga ha destroçat el seu taller de Madrid i moltes de les seves pintures murals, tot i destruint una bona part de la seva tasca dels cinc últims anys.

1890 - 1937

El "Rei i Monjo" d'Angel Guimerà

Angel Guimerà, quan estrenà "Rei i Monjo" tenia 43 anys. La seva figura s'acusava ja dominadora. Havia estrenat "Gala Placidia", "Judith de Welp", "Lo fill del Rei". Havia tingut l'èxit esclatant de "Mar i Cel". Havia estat mantenidor dels Jocs Florals de l'any 1888, i havia redactat el missatge dirigit a la Reina Cristina que vingué aquell mateix any, el mes de maig, amb motiu de l'Exposició Universal, i que fou elegida Reina dels Jocs. Encara, l'any següent, 1890, any de l'estrena de "Rei i Monjo", perdura en el cartell dels Jocs Florals el record d'aquesta elecció, amb un premi extraordinari a la millor oda dedicada a la Reina d'Espanya "Comtessa de Barcelona" i regina dels jocs de l'any anterior. Figurava també en el cartell un premi per a la millor Oda al "*Héroe de Castillejos*", general Prim.

La vida intel·lectual, doncs, tenia per marc un regionalisme polític, amb el qual no semblava pas mal avinguda. Però l'esperit de Catalunya estava en plena ascensió. Pin i Soler acabava de publicar una de les seves millors novel·les: "Niobe"; en els ambients intel·lectuals era celebrada joiosament la publicació del darrer volum de l'edició poliglota de "Lo gaiter del Llobregat", en homenatge a l'autor i com a commemoració del cinquantè aniversari de la publicació de la seva primera poesia catalana; Guimerà treballava amb fortuna per crear un teatre verament nacional, i s'enfrontava noblement amb la xavacaneria, amb el popularisme baix de sostre. El seu duel amb Frederic Soler, havia arribat al roig viu. "Rei i Monjo" havia de representar, precisament, el triomf definitiu, l'esclafament de l'adversari.

"Rei i Monjo" va ésser lliurat a l'empresa del Teatre Català, instal·lada al Romea i feude de Frederic Soler, a mitjans de setembre del 1889. No és estrenada, però, fins el 4 de febrer de l'any següent. Recordem que cap de les primeres obres d'Angel Guimerà no trobà facilitats per a ésser estrenada. Algunes ho van ésser primer en la seva traducció castellana. "Mar i Cel" —retraiem-ho una vegada més— dormí molt de temps perquè els "tècnics" infatuats, l'havien declarada irrepresentable. I "Mar i Cel" és la més perfecta de les tragèdies de Guimerà i la més teatral de les seves obres.

Hi ha la versió —que Carles Capdevila recull com a certa—, que, entre el lliurament de "Rei i Monjo" a l'empresa del Teatre Català i la seva estrena, Frederic Soler, aprofitant el mateix tema, escrivi i féu representar "El Monjo negre". "El Monjo negre" no servi a Frederic Soler sinó per a fer més sensibles els seus límits. En canvi l'èxit de "Rei i Monjo" fou esclatant, a desgrat que els partidaris de Soler intentaren pertorbar-lo. Naturalment que Guimerà que, si l'havia escrita primer, va estrenar-la després, no deixà d'ésser acusat de plagiari. En torn d'aquesta qüestió no van mancar polèmiques vives i apassionades. Un polemista, responent als qui denunciaven el primer acte de "Rei i Monjo" com una còpia d'"El Monjo Negre", els objectava, sarcàsticament, que "eren tan curts de vista que no s'adonaven que l'"Otger" és una còpia desgraciada de l'"Otello".

No manquen les opinions ditiràmbiques sobre "Rei i Monjo". El crític de "La Il·lustració Catalana" confessa que no sap com començar de "tan fonda com ha estat la impressió", i anomena l'autor "poeta mascle com pocs n'hi ha". La crítica més intel·ligent de l'època no deixa, però, de fer a l'obra les mateixes observacions que avui li poden ésser adreçades. Tot i reconèixer la grandesa i la força de la producció, l'equilibri i teatralitat del primer acte, li és retret el convencionalisme dels altres dos. Un crític fins ja diu aleshores que el caràcter romàntic del tercer acte l'allunya del gust modern i de les actuals tendències del teatre.

La remarca, que resultava exacta, no ha de sorprendre'ns. No tots els barcelonins de l'època tenien pa a l'ull. Si el teatre a Barcelona xipollejava de vegades en el més baix popularisme i tota una "Sociedad Cervantes" es dedicava a representar gatades al Romea; si queia sovint en el provincianisme i s'enlluernava amb les maquinàries de gran espectacle i fins de màgia al Tívoli, com "La vuelta al mundo"; si adorava els més falsos ídols del temps, com Echegaray, no deixava de sentir curiositats cosmopolites. Així, en els mateixos dies que era representat "Rei i Monjo", eren representades en castellà obres com "La sorpresa del divorcio", i "Francillon", de Dumas. Però el fet culminant de la temporada era la presència de la Duse, que interpretava una gran, renovada i humaníssima "Dama de les Camèlies", i obres com "Francillon" i "Demi-Monde", i la "Cleopatra", de Shakespeare. Lliçons que, tanmateix, el teatre català no ha recollit encara.

Per cert que al vivacíssim Narcís Oller, un dels escriptors catalans d'aleshores, més acordat amb els meridians d'Europa, l'actuació de la Duse i del seu excel·lent conjunt, el feia reflexionar, des de "La Il·lustració Catalana", amb paraules que no han perdut pas actualitat, "sobre la necessitat de trasbalsar, refer, fuetejar, fins que això s'aconsegueixi, moltes companyies espanyoles; sobre la conveniència d'acabar, en bé de l'art dramàtic, amb la crítica de ploma espuntada dels uns, amb la rovellada d'altres, amb la que va untada de mel d'amistat o amb vesc de caçador hipòcrita d'altres i altres; en fi, sobre la necessitat cada vegada més imperiosa de cridar fort i sense descans contra l'amanerament, la falta d'estudi dels actors, la misèria i l'endarreriment de la *mise-en-scène*, i, en una paraula, contra tot el que, lluny d'aixecar el nostre caigut teatre, l'enfonsa cada dia més i més".

ENRIC BORRAS, EN UNA ACTITUD CARACTERISTICA DEL SEU ART

Cal dir, d'acord amb aquests mots, que la interpretació de "Rei i Monjo" no sembla que hagués estat del tot satisfactòria. Bonaplata feia el paper de "Don Ramiro". N'és lloada la seva caracterització, el vestit, copiat exactament del que portava "Don Ramiro" en una pintura de Casado del Alisal... Però Bonaplata, ja potser una mica fatigat, amb la memòria perduda pels anys i per una dissimulada afició a la beguda, restà vacil·lant, tot i que digué amb energia alguns versos. Enric, en canvi, que, ni feia aleshores el paper de "Galín", el patge enamorat, és lloat per algun crític sense reserves. El de "La Il·lustració" profetitza que donarà glòria al teatre català.

Ara hem vist un Enric Borràs magnífic, aureolat d'aquesta glòria, representant, precisament, el paper de "Don Ramiro". Format en l'escola d'aquells actors, com Bonaplata, com Soler, com el gran Fontova, avesats a interpretar personatges de gran relleu i sense matís psicològic, l'alta figura d'Enric Borràs se'ns apareix com el darrer i potser més egregi representant d'aquella època, la resplendor de la qual se'ns fa ara present amb aquestes representacions de "Rei i Monjo".

DOMENEC GUANSE

"Aurora Roja"

Presentada al Tívoli per MERIDIA

A Espanya hi ha uns quants intèrprets meravellosos dels balls espanyols: unes quantes personalitats fortes, isolades, gairebé sense ni formar escola. Costa ja més de trobar parelles.

LA PETITA GRAN FIGURA D'AURORA ROJA (Foto Font)

I el que no hi ha són conjunts. Altrament la interpretació artística, treballada, dels balls espanyols és gairebé limitada a una modalitat: el flamenc. Els altres balls són conservats només que per l'instint popular. L'Estat Espanyol mai no ha fet res per a conservar, vitalitzar un tresor que fa la més pura joia del poble, i que desvetlla tanta admiració a l'estranger. Que és fins i tot un motiu d'admiració per a les Espanyes.

I bé: els homes que en mig del tràngol actual han fet nèixer "Aurora Roja", sembla que s'hagin adonat perfectament de l'absurditat de tot això. Amb infants de nou a setze anys, han format un ben nodrit quadre de ballarins que ens presenta una gran diversitat de balls espanyols. I el que sobta és la disciplina d'aquesta formació. No diem l'instint i la gràcia, perquè l'instint del ritme i de la bellesa és el que ha fet néixer i conservar, a despit de tot, les nostres danses. Però a la disciplina no hi estem avesats. Tot mor o no arriba a plenitud per manca de disciplina. De vegades, teòricament, l'hem fet enemiga de l'instint, oblidant que no hi ha art possible si l'instint, les qualitats naturals, no són canalitzades, domtades per una exigent disciplina.

Ignorem ara quin temps ha calgut per a imposar la disciplina que domina en la formació d'"Aurora Roja". El fervor i la flama d'aquests temps nous hi hauran influït molt. Potser mestres i minyons han tingut ben present la lliçó de paciència que els cossos de ballets russos i les formacions teatrals russes han ofert a Europa. A cap altra lliçó estrangera, ni cap altre estímul foraster, però, no hauran sentit, ja que en les seves danses tot és inspirat pel mateix esperit nacional que va crear-les. Podem trobar-hi una natural tendència a l'afinament, a la complexitat, a la recerca d'un major efecte escenogràfic. Però sempre fidel a l'esperit de cada dansa, sense intenció de camuflar cap espectacle exòtic. Es Espanya o les Espanyes, en llur pluralitat, en llur diversitat de sentiments, que s'hi ofereix.

L'espectacle és enlluernador. Es ben bé una aurora. Una mostra del partit que pot ésser tret dels balls espanyols. De l'atenció que caldria —que caldrà— prestar-los. Car no és possible que una provatura així de reeixida, restés sense continuïtat i desenvolupament. Es d'ací, altrament, que hauria de partir la renovació dels nostres escenaris de varietats i de revistes. Cap recusació més forta no pot ésser formulada contra les banalitats importades i contra l'autodeformació que ens imposem en imitar grotescament —diria tràgicament— l'espanyolada: caricatura en part d'un art tan pur.

Cal, altrament, subratllar que la presentació d'"Aurora Roja" és feta amb gust. Els figurins, gens enfarfegats, com convé a uns dansaires, són estilitzacions molt decoratives dels vestits regionals. Un encert dels colors i dels contrastos els presideix.

D. G.

(c) Ministerio de Cultura 2006

Premi de l'Agrupació d'Escriptors Catalans

LA SUPERSTICIÓ DEL MEU TINENT

En record d'A. V., el meu tinent

Durant les onze hores de marxa m'he ofegat sota el capot, les dues mantes, la motxilla, el fusell, les cartutxeres i la bossa de costat. Som, ja, al capdamunt de la Serra i al final de la llarga etapa. Durant el camí he canviat un centenar de vegades la posició de l'equip de soldat i encara no he trobat el procediment per a alliberar les espatlles de la persistent acció de serra de les vetes que aguanten la motxilla, inversemblantment primes.

He estat a punt, en molts moments, de desprendre'm de l'ampolla de mel que van enviarme els de casa. "Deu pesar ben bé un parell de quilos", he calculat. Però, massa llaminer, no he llençat el dolç. En canvi l'aigua de la cantimplora —un litre, un quilo— qui sap on para.

Durant l'ascensió tots nosaltres hem hagut d'esforçar-nos a posar el nostre feixuc pas de maniobra a to del pas lleuger del tinent que ens comanda. Com corre, aquest home!

—Ja pot, ja! Jo també trescaria com ell! i tots nosaltres, si el nostre equip es limitava a una canya i una carpeta blava, com la del tinent Jordà.

Quan, arribats a la paridora que des d'ara serà la nostra base, crida "desfeu els rengles!" els meus companys cuiten a llevar-se els enfarfecs i a jeure. Jo no tinc son, per ara. Es la primera vegada que pujo a la Serra i sento una desmesurada curiositat. Volto la paridora a la recerca d'algun detall bèllic i el vell estable muntanyenc no guarda altre secret que el d'una ampla nau, plena de palla, on ja dormen els meus companys.

El tinent Jordà, és clar, tampoc no s'ha cansat. Una llesca de pa amb mel que li ofereixo, dóna peu a una llarga conversa de coneixença. (Al front, les llesques de pa amb mel tenen aquesta virtut.) L'hora, tan lenta —amb aquest gran sol que es pon pel vessant vermell damunt la propera i llunyana Saragossa rebel— convida a la confidència, i el tinent Jordà i jo ens confessem llargament. Em mostra, primer, el secret de la seva canya bastó. Porta, dintre, una llarga fulla d'espasí, negra de rovell.

—Mai no l'abandono.

Em deixa tafanejar la pistola, una esquifida 6'35. El carregador, minúscul, amb tres úniques bales.

—Que en tens, d'aquest calibre?

—No.

—Llàstima! Mai no trobo ningú que en tingui.

M'ensenya, encara, la seva carpeta blava, plena de paper d'escriure.

—Si mai et fa falta paper blanc, te'n puc deixar.

Quan el tinent Jordà m'ha revelat els seus tres secrets intims, ja em sento un gran amic d'ell, "com de tota la vida". El bastó-estoc, la menuda pistola i la carpeta blava, són d'ell.

M'explica la seva campanya. A Mallorca, primer. A l'Aragó, després, on l'han fet oficial. Em parla de la promesa i de seguida me'n mostra el retrat. Una noia ben vulgar, endiumenjada de posa i de vestit.

—Es bonica, oi?

Hi ha una pausa.

L'enemic ha flairat el rellevament de forces i, de cop, ens hostilitza la paridora. De tant en tant cau prop nostre alguna bala, que aixeca una mica de terra i un nuvolet de pols. Al meu moviment instintiu de protecció, el tinent Jordà m'explica el seu darrer, el seu gran secret:

—No passis ànsia. Al meu costat mai no et tocaran les bales.

—Superstició?

—Potser sí. Però el cert és que jo no he de morir de bala. Hi tinc una fe cega. Me n'he vistes de tota mena i sempre n'he sortit bé. I també els qui estaven al meu costat. He acabat creient amb tota la força en la seva immunitat. Les bales no em toquen!

Sóc tan supersticiós com ell, jo. I més, fent de soldat." No sé com, m'aferro a la idea que si vaig amb ell em sortiré bé de tot.

* * *

Ens hem fet molt amics amb els tinent Jordà. M'atreu la seva simplicitat, el seu aire ingenu, aquesta gran franquesa. Ja no veig en ell l'home immune que irradia seguretat, perquè aquesta nit passada, que hem sortit de patrulla i ens ha sorprès una patrulla enemiga, he vist caure mort —al front un gran trau— un company d'expedició. He perdut la fe en Jordà com a fetitxe però l'admiro per un seguit d'altres coses: L'he conegut en un altre aspectes, aquesta nit.

L'he vist avançar davant nosaltres (sis soldats) amb la minúscula pistola a la mà, ben decidit. L'he vist marxar segur, amb la carpeta blava —ara hi porta les cartes de la promesa, plenes de gargots sentimentals— i, amb el bastó-estoc que mai no abandona. L'he sentit cridar "Visca la República!" al "Arriba España!" dels patrullaires enemics, amb una veu ferma. I l'he vist, finalment, disparant dos trets de la pistola que només en té tres. Dos trets justos, de precisió, que han fet justícia al meu company caigut.

Hem tornat a les nostres posicions, aquesta nit, amb el cor que batia desordenadament. L'he perdut en recórrer el laberint dels meus pensaments i he renunciat a l'examen interior per escoltar Jordà:

—Llàstima que ens hagi fallat! Demanaré autorització per a repetir la descoberta demà a la nit. M'hauries d'ajudar.

—En què?

—A trobar bales del 6'35. Ja has vist com n'he despès dues.

* * *

Avui, aquesta matinada, ha començat la nostra ofensiva. Els avions primer, i l'artilleria després, han aplanat el camí que la infanteria havia de seguir més tard. Però l'enemic no estava tan delmat com pensàvem. Ho hem vist de seguida que hem saltat els parapets, darrera els carros blindats. Caminàvem encongits, com si no oferíssim tant blanc, sota l'estrèpit de l'atac i el contraatac. No m'imaginava que el color, el soroll, l'aire, fossin aquests.

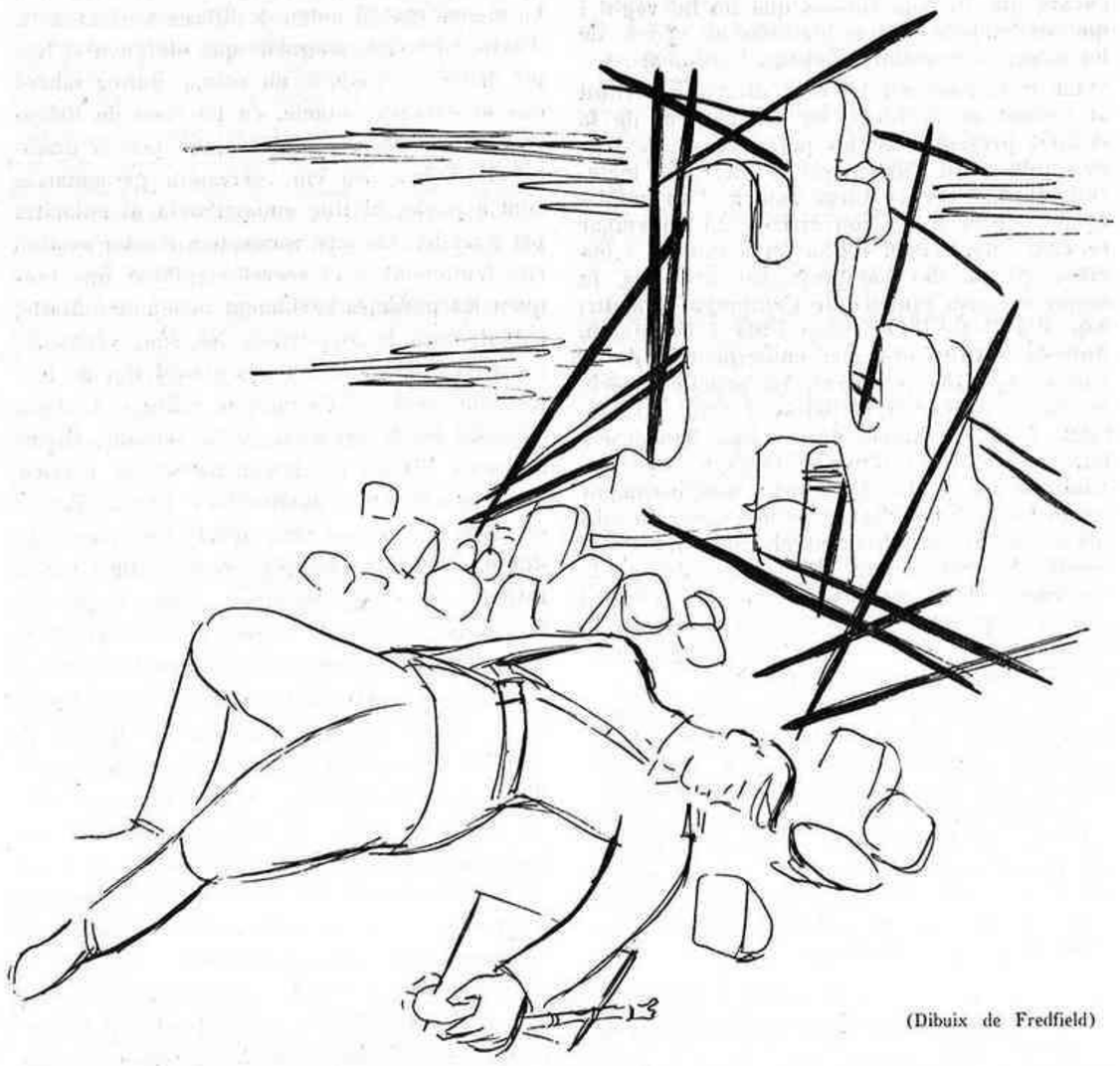

(Dibuix de Fredfield)

Els antitancs d'ells han posat fora de línia alguns dels nostres blindats. I passar de darrera els inutilitzats, als que encara avançaven, ens ha fet "molta carn". M'he esforçat per aconseguir els capdavanters i ha estat una prova forta. Els dos companys que s'arreceraven amb mi han caigut, tot just s'han allunyat uns quants passos del carro inútil.

He tingut esma, encara, de cercar Jordà. Ja era endavant, amb l'espasí preparat i la carpeta blava sota el braç. Ha estat el primer a saltar la posició enemiga i, no sé per què, he somrigut en veure'l esgrimir l'estoc entre els soldats rebels. Potser he somrigut perquè l'eficàcia del meu fusell i la meva baioneta era superior a la del seu espasí. O potser perquè, involuntàriament, he pensat en el Cavaller Lagardère de les meves lectures d'infant.

Després, quan tots ja érem dintre la trinxera enemiga, ja ben nostra, Jordà se m'ha apropat, els ulls brillants sota les espesses celles.

—Ho veus? — ha fet—. A mi les bales no em toquen!

I després m'ha —pel que veia, m'ha dit— jo també era dels intocables.

* * *

—Jordà, et faré content! — he dit mostrant-li un paquet.

—Ah, sí? Què em portes?

—Dotze bales del sis trenta-cinc! Les he canviades pel llapis de tres colors.

—Dotze? Què en faré, de tantes?

* * *

Ara, quan ja duc quatre mesos de parapet, sóc tan amic del meu tinent que àdhuc llegeixo les cartes que la promesa li escriu. Conec bé l'ordre rigorós que regna dintre la seva carpeta blava i sense que li hagi de demanar permís, puc treure'n sobre-cartes i, a vegades, segells i tot. Sovint, si no tinc guàrdia, deixa que li netegi l'espasí, que ara lluu amb tota la intensitat de l'acer sense rovell. Li he canviat el mànec de canya per un altre de fusta, que he treballat amb una fulla d'afaitar, i el tinent Jordà sap agrair-me aquestes fineses.

—El dia que em mati una bala podràs quedar-te el bastó-estoc.

M'ho diu, el trapella, perquè sap que conec el seu secret.

—Ara, que en tens per anys! — declara.

* * *

Abandonem les posicions. Vénen els altres soldats a rellevar-nos. Aquesta vegada faig les onze hores de marxa molt més lleuger. Jordà porta la meitat del meu equip. Veig, per sota el meu capot que porta cargolat en bandolera, com surt una punta de la carpeta blava. Camina donant cops a les pedres, amb la canya del secret.

Hem arribat al poble aragonès, estirat sota el sol i damunt la terra seca que s'esquerda en trepitjar-la. Tenim set i bevem a la bassa de l'entrada: la d'aigua negra del gust de llot.

Dormim al paller. L'endemà, Jordà em desvetlla:

—Prepara't. D'aci a mitja hora hem de formar companyia. Revista d'armament! — m'aclareix, mentre se'n va a rebre ordres del nostre comandant.

Uns moments després les campanes de l'església toquen repetidament. La sirena nostra! Es el senyal d'alarma.

"Hi ha avions!" Tots cuitem a refugiar-nos dintre el paller.

Vint aparells ens bombardegen durant deu minuts.

Sortim quan són fora. El poble mandrós té més de la meitat de les cases ensorrades. Correm tots amb els picots i les pales. D'entre la runa hem tret vint-i-sis cadàvers de companys.

Hem trobat Jordà mort entre les desferres de la casa on teníem l'Estat Major. La cara morada d'asfixia, la boca plena de terra, tot ell torçat. A una mà, estreta, la carpeta blava. A l'altre, partit pel mig, el bastó-estoc.

Me'l miro, estrenyent fort les dents, i sento que una llàgrima em crema la galta. I li dic:

—Tenies raó. No et mataria cap bala.

A. ARTIS-GENER

TEMPS DE CZARDES

Potser algú m'acusarà de cedir a una tendència embafadora vers temes o formes musicals, però m'afanyo a declarar que encara sento la meva vida entortolligada en dolls de misterioses melodies que la mateixa fúria barreja i que beneeixo cada dia més puix que, si no, potser ja faria com aquell arcàngel que tocava l'arpa.

Temps de czardes. I he escrit aquests tres mots empès per una mena de força interior que probablement arribarà a modular-se i perquè tots aquells que coneguin i estimin la música d'Hongria, sabran comprendre el paral·lel. Tots els tzigans, quan despengen a tiretes llenques de música dels seus violins i de les seves violes i abans de tocar a terra les embullen i les tiren enlaire i les fan giravoltar produint aquelles prodigioses melodies sempre inèdites, sempre conegudes i sempre, sempre punyents, estan d'acord amb una sola cosa: que van absolutament de bòlit. Cadascun per la seva banda gemeguen, criden, grinyolen, s'embalen, paren en sec, van fent, com si cada músic només toqués ell i prescindís dels altres. Una mena d'anarquia mou el braç de cada tzigan i tots plegats no semblen units sinó per una sola idea: que "tot allò" ha d'acabar amb música, si de vegades no hi comença. El primer cop d'arc gairebé sempre és detonant, i dóna la sensació que és el primer i últim. Té una perfecta analogia amb l'arrencada d'una "saeta" o d'un "polo" del cante andalús. Però de seguida un segon cop i ja us deixa endevinar que seguirà alguna cosa. I aleshores vénen els planys i els gemecs. Que s'allarguen, s'estiragassen, s'arrosseguen... Els hongaresos burxant-vos fins l'altra banda de les entranyes. Els andalusos esborronant-vos amb els "cementerios" i les mares que han pegat a les filles o les filles que han pegat a les mares i els claus que han clavat Crist en la creu o les punxades a la "Marecita del Rocío". Lluny l'arrencada us troben ennavegat al cap d'una estona en una mala mar, millor dit, en una mar tèrbola, bruta, oliosa, enllotada, de la qual teniu vagues pressentiments que no arribareu a sortir-vos. Si aneu per la carretera i teniu el tzigan que us acompanya al darrera fent grinyolar el violí arriba i tot un moment que pressentiu que us clavarà una punyalada o que us enfonsarà el violí al ventre pel mànec, fins que els vostres budells ressonin d'aquells grinyols. Si sou en un cafè sospiteu que un moment donat els tzigans començaran a arrossegar-se per terra i us fregaran la seva barba de vuit dies per les sabates fins a fer-les lluents. Si sou en un jardí temeu que tots plegats acabareu plorant a llàgrima viva i no solament la capa sinó la samarreta els donareu per a les criatures. Les melodies hongareses us les fiquen, així, a l'ànima. Amb una insistència digna dels ritmes de l'Esclasans. Però, ai las! que si no sou un *connaisseur*, poc no podeu sospitar el que us espera. Quan més entendrit esteu, quan més esqueixats teniu els nervis, quan ja teniu els dits a les butxaques de l'armilla i el cap a punt de clavar-lo contra una paret renegant de veure que prop vostre hi hagi gent tan desgraciada i que faci tanta pena, quan ja esteu a punt de sanglotar desesperadament, aleshores el tzigan solleva graciosament el violí, aixeca una mica el colze, us mira amb uns ulls com si acabés de descobrir la caça i tot d'una us ataca amb un moviment "únic" del cos amb una czarda; amb una czarda al començament sempre versallesca; amb una czarda joiosa, alegre, violenta, que us posa els ulls de punta i us arravata els sentits. No hi ha gemecs, no hi ha grinyols, s'ha acabat d'anar cadascú per la seva banda, tots els músics s'han trobat i s'acorruen, ajunten, els violins, i una mena de perfum us volta tot el cos com la fúria d'un llaç escorredor que giravolti entorn vostre i us tingui pres. La czarda que ha començat amb un copet de colze comença a créixer, a engruixir-se, a imposar-se i se us enduu. El vostre colze ha fet moviment. El vostre braç ha trobat primer el ritme. De seguida és el cap. De seguida tothom es decanta i es mou seguint els músics que ara semblen riure de felicitat, de benestar, presos per una rauxa inaudita...

Temps de czardes. Es aquí on voliem anar a parar. D'ençà del 19 de juliol la nostra vida pot semblar haver seguit un procés semblant al de la fúria tzigan. Lluny el temps de tocar cadascú sol. Lluny el temps dels gemecs, dels planys, dels grinyols trasbalsadors. Remors de czardes aixequen les puntes dels nostres cabells. Tots plegats hem sentit el cop de colze i hem sollevat un pes estrany que ens afeixugava. I pels carrers, a la reraguarda i al front, una mirada de tots plegats ha topat enlaire: una czarda d'encantament ens promet l'alegria, ens fa pressentir la victòria, ens ajuda a retrobar la rialla. Amunt els cors! Encetem un any amb música més alegre. La música tzigan no acaba sinó amb una czarda. Som al començament de la fi: les nostres orelles no ens han traït. Com no ens traïren ara fa un any. No deixem decaure l'arc: czardes, czardes! Han sonat czardes! La Victòria és nostra. I la rialla.

FRANCESC TRABAL

De la Institució de les Lletres Catalanes

Company Responsable de P.A.C.O.D.

Distribuïdora de MERIDIA

Rambla del Mig, 17 - BARCELONA

Telèfon, 19937

El sotasignat.....

que viu al carrer..... *n.º*.....

pis..... *porta*..... *Població*....., *es*

subscriu a MERIDIA a partir del núm......

i tramet la quantitat de **sis pessetes,** *import*

d'un trimestre.

Signatura,

(c) Ministerio de Cultura 2006

La Catalunya de demà

L'esdevenidor de les nacions ofereix, en teoria, la possibilitat de tots els règims politics i socials. La nació és una essència, compatible amb les múltiples i variades formes d'organització de l'Estat i de la societat. Entre els catalanistes hom ha citat sovint el passatge de *La Nacionalitat Catalana,* on Prat de la Riba afirma que "una Catalunya lliure podria ésser uniformista, centralitzadora, democràtica, absolutista, catòlica, lliurepensadora, unitària, federal, individualista, estatista, autonomista, imperialista, sense deixar d'ésser catalana." La teoria és efectivament aquesta.

Però la realitat concreta, la realitat històrica, ens mostra que les possibilitats pràctiques de les diverses formes socials i polítiques no corresponen a les possibilitats teòriques. En molts casos, un nombre més o menys considerable d'aquestes possibilitats resten descartades. Hi ha nacions que no poden adoptar determinats règims sense córrer perills mortals. I una mateixa nació pot o no adoptar un determinat règim segons quines siguin les circumstàncies. Les possibilitats concretament històriques són molt més reduïdes en nombre que les possibilitats purament lògiques.

En realitat, Catalunya no pot ésser algunes de les coses que esmenta Prat de la Riba. Sobretot, no pot ésser absolutista. Per això no ho ha estat, ni ho és, ni ho serà. Una Catalunya absolutista —o feixista, o totalitària, que és igual— no fóra una Catalunya lliure, ni fóra tan sols Catalunya.

¿No veiem avui, per ventura, com els esdeveniments han destruït de soca-rel la possibilitat d'una futura Catalunya dretista? Mentre que subsisteix, per a l'esdevenidor, la possibilitat d'una Euscària lliure, dins l'ideologia de la comunió nacionalista basca, no concebem ja una Catalunya emmotllada dins la ideologia de la Lliga.

Tots els poderosos elements catalans que havien creat una política de dreta —amb un dretisme que anava del terreny religiós al terreny social— han deixat, per sempre, d'ésser factors de la vida de Catalunya. Els pecats gravissims que van cometre contra la pàtria amb l'afany de salvar el patrimoni, han tingut el càstig d'un doble exili territorial i espiritual. Aquests elements són lluny de la terra catalana, i encara més lluny de l'ideal català.

Aquelles paraules de Prat de la Riba que hem citat eren, per un home conservador i en alguns aspectes reaccionari com ell, atrevides i detonants. Bé prou que li en van fer retret, en to de disconformitat i àdhuc de protesta vehement, certs catalanistes i anticatalanistes d'extrema dreta. Prat de la Riba va tenir sempre, a l'interior de l'ànima, una flama càlida de català nacional que sovint traïa les seves concepcions conservadores i ortodoxes. Ideològicament —i també en la seva obra de reconstrucció de la nostra cultura— Prat tenia aspectes de revolucionari. ¿No s'ha dit ja amb motiu, que la força més profundament revolucionària que ha actuat ací és el catalanisme? ¿Qui no s'adona que resulta molt més revolucionari Prat de la Riba que Lerroux?

Tenien tota la raó, des de llur punt de mira, aquells dos ex-deixebles de l'autor de *La Nacionalitat Catalana,* Ferran Valls i Taverner i Carles Cardó, quan, en el período anterior a la revolta militar de juliol, van intentar la revisió de la doctrina de Prat de la Riba. Tenien tota la raó quan hi trobaven ferments revolucionaris. El principi nacional és un dels grans principis de la revolució contemporània. Ha transformat Europa i transformarà el món. D'alguns anys ençà transforma Espanya, encara que hi hagi lluscos que no ho vegin i que atribueixin els fets històrics als acords de les juntes i els comitès polítics i sindicals.

La dreta catalana, tal com s'havia constituït al voltant de la Lliga, ha desaparegut de la realitat present i de les perspectives de l'esdevenidor. Tot l'aglomerat d'interessos materials format per la Lliga entorn d'un catalanisme que arribà a convertir-se en un vulgar reclam, s'ha trencat i s'ha fet a miques i bocins. "Si un dia Catalunya fos soviètica, jo seguiria essent ciutadà de Catalunya", va dir, cap allà l'any 1919, Josep Puig i Cadafalch. Aquesta actitud era una conseqüència de la teoria exposada per Prat. La pràctica, però, no ha correspost a la teoria. I Puig i Cadafalch, i tots els homes de la Lliga, han desertat, no ja davant d'una Catalunya soviètica, sinó davant d'una Catalunya autènticament republicana. En veritat no és una deserció sobtada, sinó el pas final en el camí de la deserció. No han volgut ésser ciutadans de la Catalunya lliure que es defensa heroicament contra la pitjor agressió que ha sofert en la seva història i que es juga per alguns segles la seva llibertat nacional i humana.

La Catalunya de demà només pot ésser una Catalunya democràtica, liberal, igualitària, socialitzant. Aquesta Catalunya tindrà al costat seu el proletariat, la pagesia, la menestralia i la intellectualitat. Tindrà, doncs, tot allò que cal, en el nostre segle per a plasmar una nació forta, agermanada amb les altres nacions ibèriques, i davant la qual els propis i els estranys puguin dir demà, com ahir deien, "Catalunya, terra de llibertat!"

A. ROVIRA I VIRGILI

De la Institució de les Lletres Catalanes

PREMIS LITERARIS

CARLES RIBA - A. ROVIRA I VIRGILI

Deu fer un parell de mesos, en el local de l'Agrupació d'Escriptors Catalans, Carles Riba oferia a uns quants amics i admiradors seus una lectura comentada del seu darrer llibre de versos *Tres Suites.* Hom l'havia titllat, deia, de poeta obscur, i volia desprendre's d'aquesta acusació, tot aclarint, de passada, el significat d'aquells sonets, perfectes de forma i rics de contingut, que omplien el llibre. Davant de l'auditori encisat, Carles Riba explicava les seves *suites.* De la primera, sobretot, d'aquell *Un Nu i uns Ulls* que constitueix un poema complet, amb un drama interior i àdhuc amb uns protagonistes, Carles Riba en feia una exegesi interessantissima, i en els seus mots es plantejava, com fa segles en els diàlegs socràtics, l'etern problema de la bellesa i la seva utilitat.

En aquella sessió, el Carles Riba total era revelat als presents. Un Carles Riba que no és solament un gran poeta, o un prosista perfecte, o un crític ple de lucidesa i profunditat, o un humanista enamorat de Plató i Sòfocles, sinó que és totes aquestes coses plegades en tots moments. Humanista i pensador quan escriu poemes; poeta quan crea les proses alades dels seus contes i els seus assaigs crítics; crític de la pròpia obra, més implacablement lúcid encara que amb la dels altres, quan es lliura a la pura delícia de la creació literària.

Com li esqueia i li corresponia de dret, fa anys, el Premi Folguera, li pertocava l'honor del Premi Joan Maragall, quan es decidís a optar-hi. Un home que té, com ell, en la mateixa elevada proporció la sensibilitat i la intelligència, pot ser, com és ell, igualment un gran poeta i un gran assagista. Com pot ésser demà, el dia que vulgui, un gran novellista o un gran autor teatral. (A remarcar, tanmateix, que ésser un gran poeta o un gran assagista com és Carles Riba i àdhuc ésser el gran novellista i autor dramàtic que és en potència, no vol pas dir ésser un escriptor popular, per a grans públics.) Com Paul Valéry, com Mallarmé, com Paul Claudel i Jean Giraudoux, —i el fet que els noms que se m'acuden siguin francesos, no vol pas dir que els exemples fossin difícils de trobar en les altres literatures—, Carles Riba és un gran escriptor, qualsevol que sigui el gènere que emprengui, però té poques probabilitats d'esdevenir un autor popular. El seu mateix excés d'intelligència li ho priva, com li priva d'adoptar, no ja el llenguatge popular, que coneix i estima en el seu valor, sinó la mentalitat d'adulació servil vers el públic que paga i mana, característica dels qui es vanen d'ésser escriptors populars.

L'exigència que sent Carles Riba per la seva mateixa obra està demostrada per l'escassa bibliografia que, en l'apogeu del seu prestigi i en plena maduresa del seu talent, ens ofereix. Dos llibres de versos recullen, fins ara, la seva producció poètica de l'any 1913 ençà: *Estances,* que en l'edició de "La Mirada" recullen el primer llibre (1913-1919) i el segon, collita dels anys 1920 a 1930, n'és un; *Tres Suites,* meravellós aplec de sonets, publicat enguany, és l'altre. Tres llibres d'articles i assaigs, gairebé tots ells de crítica literària: *Escolis i altres articles* ("La Revista", 1921), *Els Marges* ("La Revista", 1927) i el que ara ha estat llorejat amb el Premi Maragall, *Per Comprendre,* publicat també per "La Revista" l'endemà mateix d'haver estat atorgat el Premi i a hores d'ara totalment exhaurit; per últim, tres llibres de narració, literatura per a infants en la seva major part, que els grans llegeixen amb el mateix delit: *Les Aventures de Perot Marrasqui* (Editorial Catalana, 1924), *L'Ingenu Amor* (Editorial Catalana, 1924) i *Sis Joans* ("La Mirada", 1928), completen l'aportació de Carles Riba a la literatura catalana. L'aportació original, és clar, perquè cal afegir a la llista l'aportació preciosa que són les traduccions d'Homer i de Sòfocles.

CARLES RIBA

Per vint-i-cinc anys d'activitat literària aquesta llista, dirà algú, no és gaire densa. La manca que hi noteu de llibres sensacionals, d'èxits editorials d'aquells que obliguen el lector distret a comprar un volum, àdhuc sabent que el deixarà, intacte, en un recó de llibreria, està compensada de sobres per la qualitat de l'obra. No em correspon presentar-lo com a poeta, ni tinc competència ni autoritat per a fer-ho. Els seus versos han d'ésser assaborits lentament, i el secret significat que tanquen les paraules sàviament ordenades llinda, sovint, amb la metafísica. No són, veritablement, versos fàcils, tot i la simplicitat de llur melodia, com no és fàcil la música de Joan Sebastià Bach, apoteosi de la serenor. Quant als seus llibres de prosa narrativa, revelen unes condicions imaginatives privilegiades: els seus *Sis Joans* són, sense cap mena de dubte, el millor exemplar de literatura per a infants que s'hagi escrit en català. I, per últim, la seva obra de critic, que s'exerceix al grat del seu esperit, damunt aquells llibres i aquells autors que l'interessen —lliure com és de la coacció d'una rúbrica fixa de diari o de revista—, ha influït damunt la jove generació d'una manera decisiva. *Per Comprendre* és, fet i fet, un llibre de crítica literària i de comentaris sobre autors i llibres. Si no és un assaig pròpiament dit, sinó un aplec de conferències i articles, cada crítica esdevé, sota l'exigència de Riba, un veritable assaig, i els grans problemes estètics i metafísics són evocats, amb mots justos, gens ni mica declamatoris —perquè l'autor de les *Estances* és l'intellectual anti-declamatori per excellència—, davant dels llibres comentats.

Situat al mateix nivell que Josep Carner, per la intelligència i la perfecció artística, li manca només, per a igualar la glòria de l'autor admirable d'*Auques i Ventalls,* el contacte amb el verb popular, l'abundància de cor i d'expressió, el profund sentiment racial que vertebra la poesia i la prosa carnerianes. Carles Riba no enveja aquests dons magnifics. Ell ha triat un altre camí i hi roman fidel. Un camí assolellat per la claror del pensament, aombrat per l'angoixa de la mort i per la meditació de l'amor, que les *Estances* reflecteixen, i en el qual només poden acompanyar-lo els escollits.

* * *

Que el Premi Valentí Almirall, creat per la Generalitat de Catalunya per recompensar el millor article o treball periodístic publicat en català durant l'any o inèdit i presentat a concurs, fos adjudicat la primera vegada a Antoni Rovira i Virgili, no haurà sorprès ningú. Ell mateix, tot i la sincera emoció que li produí la nova; tot i la joia que el Premi li donà, havia d'esperar-ho, com ho esperaven, abans de reunir-se, els membres del Jurat i els escriptors que concorrien al Premi. El mateix fet que aquesta recompensa al millor article periodístic estigués posada sota l'advocació de Valentí Almirall, que fou un bon periodista català i que ha trobat en Rovira i Virgili un panegirista i biògraf fervent, imposava al Jurat la candidatura de l'autor de la *Història Nacional de Catalunya.* I vull aprofitar aquesta ocasió per a dir algunes de les coses que, per als components del Jurat —confio també que per als escriptors i per al públic—, representava la concessió del Premi Valentí Almirall, aquesta primera vegada que era adjudicat, a Antoni Rovira i Virgili. En ell, era recompensat un periodista de vocació, que ha deixat, en trenta anys de tasca quotidiana, l'empremta del seu pensament i la formació del seu estil damunt les planes dels diaris catalans: *El Poble Català, La Veu de Catalunya, La Publicitat, La Nau, La Humanitat.* Era recompensat, també, un periodista que, sense mai deixar d'ésser-ho, és també, en tots moments, un literat i un escriptor de gust. Es massa freqüent, encara, l'espectacle del periodista que coneix tots els trucs de l'ofici; tota la gamma de la tècnica del pot de goma i la tisora, però que no sap escriure un article i desconeix la gramàtica. Contra aquesta lamentable tradició, el Premi Valentí Almirall, si segueix el camí traçat enguany, pot crear-ne una altra: la dels periodistes que saben escriure.

A. ROVIRA I VIRGILI

Per això, el Jurat no premiava tampoc cap article especialitzat en una tècnica determinada, ni que fos periodística, com el reportatge. Ni premiava tampoc un sol article, que podia ésser el producte d'un moment genial d'inspiració i que, en realitat, hauria trobat una recompensa excessiva amb les 2.500 pessetes del Premi Almirall. Sinó una sèrie de quinze articles, que representaven una selecció en l'obra diària de Rovira i Virgili durant un any de producció diària ininterrompuda. Quinze articles que són quinze magnífiques pàgines de prosa clara, contundent, dramàtica i tot; en les quals és reflectida la glòria, però també l'angoixa i el dolor del moment fugisser. Comentari de l'actualitat, els articles de Rovira i Virgili són literatura —i no pas en el sentit pejoratiu que Verlaine donava a aquest mot, sinó en el contrari—, i per això tenen, al cap d'un any, la mateixa força d'emoció que quan eren escrits i publicats al diari.

Ja he justificat, prou, em penso, el Jurat del Premi, encara que hagi estat traint el seu pensament. Valgui'm, per això, d'excusa el fet d'haver-ne format part com a secretari, obligat, com a tal, a divulgar-ne els secrets. Ara voldria presentar als lectors que no el coneguin, la personalitat literària d'Antoni Rovira i Virgili.

Historiador, autor d'una obra tan considerable com és, i serà encara més quan estigui llesta, la *Història Nacional de Catalunya,* completissima en tots els aspectes. Tractadista polític, que ha defensat la democràcia i el catalanisme en llibres i assaigs. Fundador de publicacions benemèrites, com la *Revista de Catalunya* que ara va a reprendre, sota els auspicis de la Institució de les Lletres Catalanes, la seva existència. Catalanitzador de *La Publicitat;* pare i padri de *La Nau,* en la qual deixà tots els estalvis de la seva vida de treballador intellectual. Contista, autor d'un volum de narracions titulat *Episodis* i publicat, fa molts anys, pel *Poble Català.* Traductor de diversos autors estrangers. Orador de gran volada lirica i de molta força d'expressió. I, per damunt de tot, periodista. Periodista que llegeix cada dia tota la premsa del país i de l'estranger; que està al corrent de la darrera novetat diplomàtica i del més minúscul canvi d'opinió; que segueix els moviments ideològics de tot el món i que, de la mateixa manera que, abans de la Gran Guerra, escrivi la *Història dels Moviments Nacionalistes,* ara podria escriure una història dels grans corrents politics mundials. Heus ací, sense gaires comentaris, la fitxa d'Antoni Rovira i Virgili.

Als cinquanta anys, el seu article diari té la mateixa joventut, la mateixa vibració patriòtica i democràtica que vint anys enrera. El seu estil, tallat en paràgrafs curts, té una vibració interna, una melodia que només podeu trobar en les obres dels escriptors de raça. Ell ho és. El Premi Valentí Almirall haurà, si no glorificat, que no li calia, almenys reconegut, d'una manera oficial i pública, els seus mèrits com a periodista; els seus mèrits de literat intelligent, d'artista de la paraula.

RAFAEL TASIS I MARCA

Aquest número de MERIDIA ha passat per la censura

(c) Ministerio de Cultura 2006

LA FONETICA BARCELONINA

Diu Pompeu Fabra, el gran desinfectador de la nostra llengua, corroborant l'opinió d'altres filòlegs catalans anteriors, que fonèticament el català més pur és el de la provincia de Barcelona. Es cert que la morfologia i la sintaxi del llenguatge barceloni poden estar més corrompudes que les de les altres tres provincies catalanes que si hom ha dit que polìticament i judicialment eren provincies artificials, fonèticament són provincies naturals. El cosmopolitisme que viu i alena al cor de la ciutat de Barcelona, radiant sobre tota la provincia, pot ésser un element interior de descomposició de les formes del llenguatge no sols per l'aportament de barbarismes, sinó pels girs provinents d'altres idiomes, com en podríem esmentar exemples, que és un cosmopolitisme que les altres provincies no sofreixen tan intensament. Però la fonètica, que és la biologia de la filologia, perquè és la fornal on es pasten i couen àdhuc els elements importats d'infiltració, és, per les raons que donarem i com els fets ho demostren, la més pura i autèntica fonètica de les quatre fonètiques catalanes.

En efecte, les provincies de Lleida i Girona que toquen a les terres castellanes i franceses, assagen o inicien les fonètiques de les dues llengües que volten Catalunya, el castellà i el francès. La provincia de Tarragona, en certa part fonèticament es manté més semblant al barceloni que a les fonètiques frontereres, però en la regió de Tortosa, comença ja el valencià, que no és més que un català parlat amb fonètica molt semblant a la castellana, encara que alguns matisos de gran suavitat i delicadesa l'endolceixin per treure'ls de la uniformitat diamantina de la fonètica castellana. En el valencià, quan parla català hi ressona la fonètica castellana i quan parla castellà hi ressona la fonètica catalana.

La provincia de Barcelona, resguardada per la capa fonètica del lleidatà, del gironí i del tortosí, pot viure mantenint la fonètica en estat de puresa constant, segura pel cantó de terra, com el mar la protegeix contra els aires fonètics que podrien venir d'Itàlia. Mallorca, és ja una avançada en el mar cap a la fonètica italiana. Recordem com si fos ara que el matí que vam arribar a Mallorca, en oir parlar un dels viatgers en la cabina del vaixell que ens hi portava, vam haver de parar l'atenció per tal de saber si parlava italià o bé mallorquí, que a desgrat de les grans diferències que els separen sonen d'una manera que comença d'assemblar-se molt.

Si la llengua catalana, geogrficament situada entre les llengües castellana, francesa i italiana, és un resum de les condicions d'aquestes, participant de tots els avantatges sense cap dels inconvenients, la llengua barcelonina és l'alcaloide fonètic del català, perquè és la que reunint més elements d'aquestes tres llengües, n'és més diferent. La fonètica barcelonina és l'alcaloide del català com l'euskar és l'alcaloide fonètic del castellà, perquè és el que li dóna la *jota* i la *zeta* que la diferencien radicalment de la fonètica de les altres llengües neollatines.

En la fonètica barcelonina, ultra aquestes condicions gramaticals i geogràfiques, hi trobem una altra condició que les altres tres fonètiques catalanes no donen o per ara no han donat, i és la condició elevadissima d'afavorir com cap altra la facultat de pensar, que com sabem és la més enlairada de l'home. La fonètica barcelonina és la que conté la màxima naturalitat de totes les fonètiques coneg-udes. Per parlar barceloní hom ha de fer el menor esforç possible. La prova és que qualsevol llengua del món, sigui la que sigui, parlada amb fonètica barcelonina perd tot l'esforç que representa parlar-la per a aquells als quals és natural.

La fonètica barcelonina fa perdre l'excés de duresa o de suavitat que tingui una llengua. A una llengua dura com el castellà li dóna el punt dolç de suavitat que li manca, i a unes llengües massa suaus com el francès, l'italià i el portuguès, els dóna el punt fort de duresa que també els manca.

Aixi s'explica que tot el pensament català sigui fet en cervells que han parlat en la fonètica de la provincia de Barcelona. Ramon Llull, el fundador de la nostra ciència universal, nat a Mallorca, fill de pares barcelonins, va poder pensar i parlar en fonètica barcelonina, sortida del pit de la seva mare, en aquella illa que després ha anat transformant la fonètica en sentit italià, com ja hem vist. Sabut és que el llenguatge que va deixar escrit el fundador de la ciència catalana, és diferent del llenguatge parlat actualment a Mallorca. La fonètica era també diferent.

Ramon Sibiuda, segons les afirmacions dels que han estudiat i discutit els origens d'aquest pensador central de la humanitat, que va morir a Tolosa, va nàixer a Barcelona. No cal dir que Balmes, Llorenç, com ho suposen de Martí d'Exixalà, Comelles, Estasen i d'altres que han continuat la tradició científica catalana, que caracteritza el geni del nostre poble, eren nats a la nostra provincia.

Es sabut que el nostre admirat, estimat i enyorat amic Ors, fill de Barcelona com nosaltres, que en la nostra obra titulada "Concepte general de la ciència catalana", comparem a Ramon Llull, presentant-lo com el pol oposat del fundador de la nostra ciència, perquè l'Ors és el català que fa l'esforç suprem de la història del nostre pensament, per tal de ferli perdre l'originalitat que el fa universal i dissoldre'l en el pensament universal que no té la universalitat del nostre, va emprar per a parlar i suposem per a pensar, una fonètica, completament importada de l'estranger, que va resumir i expressar també el fons també estranger del seu pensament.

Si Ramon Llull, volia portar el pensament català al pensament universal, i l'Ors volia portar el pensament universal al pensament català, no té res d'estrany que aquest emprés una fonètica estrangera.

Lluís Vives, el gran continuador valencià del gloriós mallorquí, és l'únic pensador en llengua catalana que no parlava la fonètica barcelonina, sinó la valenciana, parlada a la germana de Barcelona, filles del mateix mar. Per això Lluís Vives, a diferència dels altres filòsofs esmentats, es més conegut i ha quedat més a la història del pensament universal com a humanista que com a conreador especialitzat de la filosofia i en lloc de posar-lo al costat de Ramon Llull i Ramon Sibiuda, les dues figures cabdals del pensament català, hom l'ha posat al costat d'Erasme i de Budeu, formant la trinitat humanista i europea de l'època anomenada Renaixement. Lluís Vives, que en la "Introducció a la saviesa", fa l'afirmació de la concepció lul·liana, assenyalant el caràcter que ha de tenir la ciència universal, va esmerçar més els seus esforços cap a l'humanisme de la seva època que cap al conreu de la ciència que proclama i per això Lluís Vives és més considerat com a europeu que com a català.

Un cop feta l'afirmació de la nostra tradició científica, lliura el seu esperit lliure a la visió i a l'estudi dels problemes cabdals del seu temps que eren els inicials dels nostres i que a desgrat d'ésser tan profitosos per a la civilització humana, son qualificats de calamitosos pel gran valencià, que es queixa amargament d'haver-los hagut de viure i de patir.

FRANCESC PUJOLS

Política Internacional

PANORAMA

Anys endarrera, quan Espanya vivia la paradisiaca "neutralitat" que viuen els absents, els ignorats o els reduïts en alguna afrau del continent negre, parlar de política internacional era tant com parlar d'una matèria erudita, reservada només als professionals de l'alta política o de les finances. Ningú no volia obrir els finestrals als aires de fora per moltes raons, la principal de totes per por al vertigen, car parlar de pobles i fronteres era llançar-se a un mar desconegut i perillós on no teniem interessos ni esdevenidor. En perdre les darreres colònies, la consciència pública espanyola es va considerar foragitada del món i es va reduir dins la pròpia closca tancada i resistent a tota influència exterior.

I ha estat una guerra interior, una lluita fratricida, la que ens ha retornat a l'atenció i al clima universals. Els de fora han tingut esment de la nostra existència i els d'ací s'han adonat que els corrents universals no es deturen a la cleda de cap clos per ben guardat que sigui. I avui la nostra gent s'interessa pel que passa a Xina i pel que diu el President dels Estats Units i per les eleccions *new style* de l'Argentina. Un bany d'univers ens convenia a tots, a la massa enorme de mesells que no volen saber res de res i als ingenus saberuts que un dia descobreixen Irlanda i un altre dia s'assabenten que els anglesos tenen interessos a l'Irac.

Potser és un moment propici per a fixar idees. Tenim ja molta obra feta en l'ordre de disciplinar intel·ligències i aprofitar la perspicàcia i l'avidesa de les joventuts proletàries. Es en aquest ordre d'activitats on podem amb més profit aprendre i imitar l'escola de la U. R. S. S. que té cura que l'atmosfera creada a través de realitzacions exteriors trobi una representació interna en les afortunades generacions d'aquell país i plasmi una massa d'intel·ligència que ha d'ésser la que en definitiva ha de triomfar sobre el vell món capitalista. Per això avui, en iniciar aquestes cròniques hebdomadàries que seran una ullada periòdica al panorama internacional, voldriem que els nostres lectors aprenguessin a seguir un joc que ja fa centúries que va començar i que viu periodes distints, processos successius i etapes previsibles, però que és, en el seu conjunt, el curs normal de la història i la vida gairebé predeterminada de la nostra humanitat.

Res no hi ha tan eloqüentment demostratiu del rigorisme científic del materialisme històric i del determinisme econòmic com l'examen reflexiu del panorama internacional. Un món que està dividit en dos, dues forces que es destrien i es repel·leixen i que, per molt que es faci, no es relliguen ni es solden ni es reconcilien. De fet és un sol món, el món capitalista, amb el sí i el no, amb l'afirmació i la negació, amb l'acció i la reacció. El qui té nocions de geografia econòmica sap per què Gran Bretanya i França constitueixen un bloc i per què els Estats Units, en moments decisius, hauran de sumar-se a aquest bloc. Sap també per què Alemanya i Itàlia han constituït el cèlebre eix Roma-Berlín i per què el Japó, si ha de caure, cau dintre d'aquest eix. Adhuc és fàcil d'explicar-se les raons per les quals Gran Bretanya i França son països democràtics i Alemanya i Itàlia són països totalitaris. Ens atrevim a afirmar que resulten així mateix fàcils d'explicar les raons que determinen els Estats secundaris a ésser satèl·lits de l'un o de l'altre bloc de potències. Coneixent, per exemple, el que són econòmicament i social Txecoslovàquia i Hongria, hom sap la direcció que ha de prendre cadascuna en l'ordre de les preferències internacionals. També semblen a bastament clares les raons per les quals a l'Espanya republicana la democràcia republicana recobra la seva virtualitat i a l'Espanya blanca o negra s'imposa cada dia més la dictadura.

Són problemes econòmics. No aquells tan simples i elementals de pobres i rics amb què alguns volen justificar la demència dels desesperats que atrau l'abisme. Són problemes complexos de formació econòmica, de tradició de poder econòmic, de mentalitat econòmica, fills de fets humans, de raons geogràfiques i físiques, de relacions i creacions derivades d'aquests fets que han teixit una història, han establert unes valoracions i han sentat uns principis. I essent un mateix món capitalista, com els corrents de la mar marxen en direcció oposada uns pobles i els altres i llur possible compenetració és obstaculitzada per l'estructura estatal que en uns pren forma de respecte a l'expressió popular i en altres adopta la forma despòtica, terrible, de només demanar el poble per al sacrifici.

POTENCIA DE LA U.R.S.S.

Espanya i Xina són tumors enverinats que demostren que el cranc corrosiu ha fet estralls en l'organisme internacional. El mal i el perill ja existien. La revelació d'Espanya i Xina no són altra cosa que la indicació externa de la gravetat. Mentre la pau es redueixi a fórmules literàries i a platonismes programàtics, l'himne dels nostres llavis és la simple exhalació de les entranyes que es consumeixen. Alguns polítics de fama havien arribat a creure de bona fe que la pau era possible i els pobles democràtics han viscut una atmosfera de sentimentalisme que ha reduït extraordinàriament llur potencialitat i ha fet més segura i més imminent la guerra. Els homes de la U. R. S. S., però, educats en el materialisme històric, han tingut sempre consciència de la realitat i després de preparar-se contra tota sorpresa, han fet l'obra de diplomàcia més perspicaç i fructifera que podia concebre's, situant-se de tal faisó que, després d'haver conjurat el perill d'una solidaritat anticomunista, són ara el centre d'atracció i els àrbitres de la lluita. I creiem que pot dir-se amb fonament molt sòlid que allà on tombi el pèndol soviètic, allà hi ha la victòria.

M. SERRA I MORET

COPS DE BEC

IMPRUDENCIA

Passen avions i, davant de l'Hotel Orient, un noiet acompanyat del seu pare, mira apassionadament enlaire. Però un d'aquells famosos ocellets de la Rambla que no tenen manies, li diposita un delicat present al bell mig del rostre. I el seu pare, després d'explicar-li que és una veritable imprudència contemplar el cel passejant per la Rambla, li diu en to sentenciós:

—A veure si et servirà d'*excrement*...

ENTRE ESPECTADORS

Al Circ Barcelonès no fan pas gaires programes divertits. Els millors artistes de varietats, Ramper, Lolita Granados, La Yankee, Tito, Sepepe, Pastora Imperio, Pompoff i Thedy, no s'han mogut de Madrid malgrat els obusos. I aquí han quedat un grapat d'artistes modestos que, a desgrat de llur bona voluntat, no aconsegueixen donar a l'espectacle el dinamisme i la variació, l'alegria i la fantasia, la modernitat i la joventut exigits pel gènere. Al Circ Barcelonès no fan pas gaires programes divertits... El públic, que no bada, ja se n'ha adonat. I l'altre dia, remenant llibres en una d'aquelles parades pròximes a l'esmentat teatre, sentirem aquest diàleg:

—I tu, no vas mai al Barcelonès?

—No, mai. Hi ronco i privo als meus veïns de butaca de dormir.

MAL PROCEDIMENT

Alguns cronistes teatrals van sentir-se molestats perquè en la funció inaugural del Teatre Català de la Comèdia els havien estat reservats seients del rengle dissetè. Certament, no era una gentilesa. Un dels nostres crítics més resignats al tedi, hi donava, però, una explicació:

—Es que han volgut que ho veiéssim de lluny, perquè no ens fixéssim en els detalls i fóssim més benèvols.

De totes maneres, n'hi va haver que la distància, els féu afinar la vista i llucar-hi més que mai...

FINALS D'ACTE

L'altre dia, en una penya del cafè de l'Opera, es parlava de la comèdia d'un jove periodista i crític teatral que havia estat llegida la nit anterior a casa d'un dels contertulis.

Tots els que assistiren a la lectura feien elogis sincers de l'obra. I algú comentava l'habilitat, el gran sentit del teatre, amb què foren construïts els finals d'acte, i la forta dosi d'imprevist que contenen.

—Ja que parleu de finals d'acte, va fer un, us en contaré un de molt bo. Es tracta d'una obra teatral de l'escultor Canyes que, per cert, fa temps que no dóna senyals de vida. A l'acabament d'un acte d'aquest drama, un jove ensorra un ganivet al ventre del seu pare. En sentir-se'l a dins, el pobre vell exclama:

—Ep!

Cal confessar que, d'imprevist, aquest sensacional final d'acte en té per a donar i per a vendre...

I UN FINAL MES IMPREVIST, ENCARA

Aquesta anècdota ens recorda la història d'un altre monosíl·lab també famós.

Anys enrera, un poeta, el nom del qual no diem perquè és molt susceptible, va estrenar una comèdia al Romea.

El dia de l'estrena, el teatre era ple com un ou. No hi cabia ni una rata. S'alça el teló, i apareixen dos soldats romans davant tot de tendes de campanya. Els dos soldats romans es passegen lentament. Van i vénen solemnement. El passeig no s'acaba mai. El silenci és sepulcral. L'expectació, fortissima.

De sobte, d'entre bastidors, surt el *tararití* estrident d'una trompeta.

Els dos soldats, amb sorpresa afectada, s'aturen en sec. Paren l'orella. I l'un diu a l'altre:

—Ous?

La rialla del públic fou tan unànime com estrepitosa. I el teló caigué per a no aixecar-se mai més.

UN MEMBRE DEL JURAT

Joan Alavedra era un dels membres del Jurat que havia d'adjudicar el Premi Ignasi Iglésies d'enguany. En assabentar-se-'n, un dels concursants digué:

—Estic salvat. Alavedra descobrí "El blau del cel", que Martori ens volgué encolomar com a obra mestra. No serà massa exigent!

El nostre amic encara no ha retornat de la sorpresa, en assabentar-se que Joan Alavedra havia estat un dels defensors de la posició que obligava el Jurat del Premi Iglésies a declarar-lo desert.

—Desert?... Aixi resulta que he estat predicant al desert!...

Res, és allò de les sorpreses.

INTERPRETACIONS CLERICALS

Davant la reposició de "Rei i Monjo" molts espectadors que no el coneixien van quedar parats, davant de l'aparell litúrgic de l'escena:

—Això no és una funció inaugural. Això és la primera missa!

I alguns afegien encara:

—La primera missa i dita per un monjo que és rei!... Això és feixisme pur!...

Però alguns més subtils advertien:

—En Borràs serà tan bon director d'escena com vulgueu; però el que és de dir missa no en sap dir: fixeu-vos que "oficiava" sense calze ni patena.

(c) Ministerio de Cultura 2006

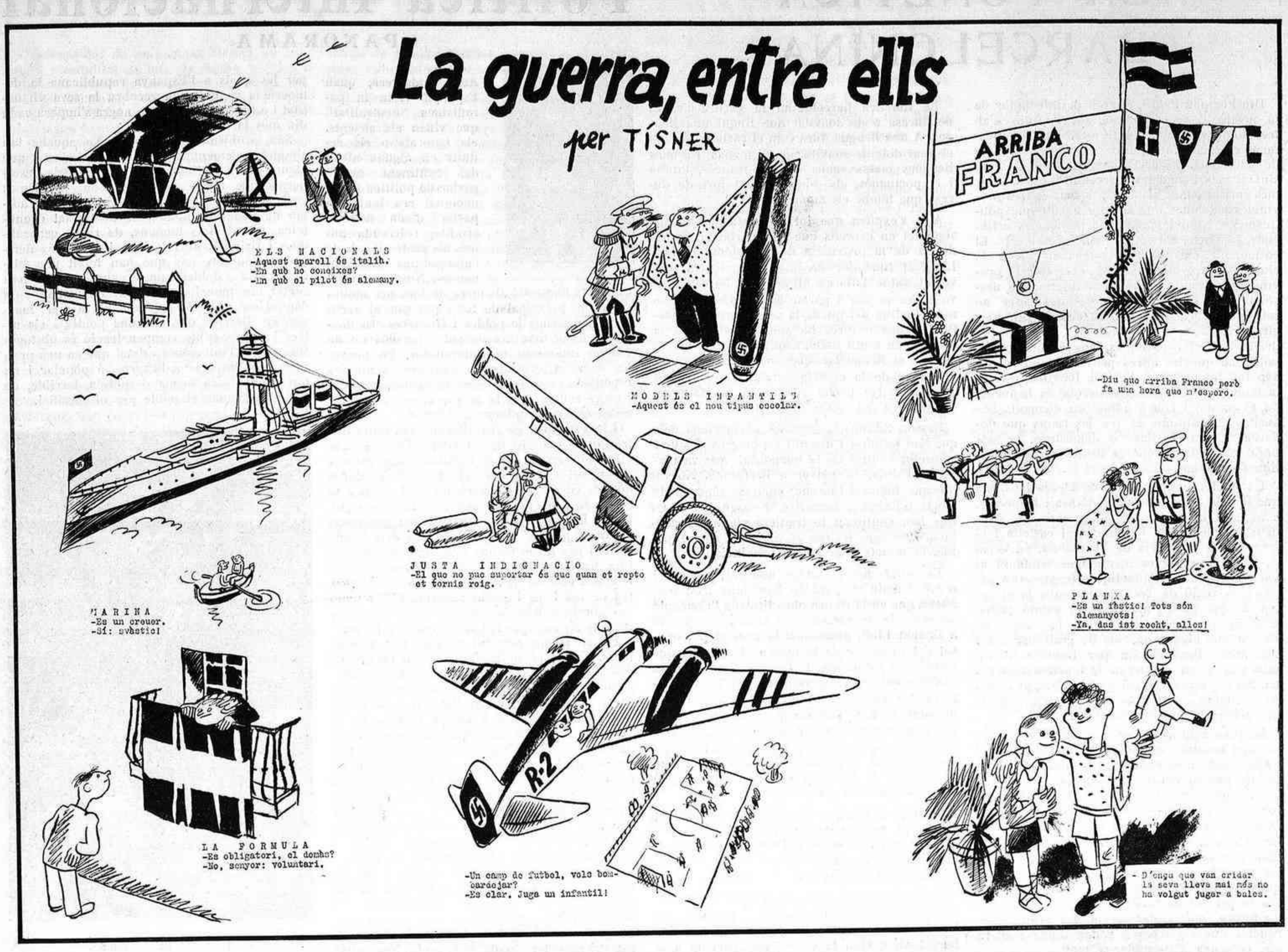

La presa de Terol inicia el tercer período de la guerra: el de la victòria republicana

La presa de Terol vol dir, concretament, que la República ha deixat de banda aquelles milícies inicials de positiva efectivitat defensiva, per a donar pas a un veritable exèrcit ofensiu.

Aquelles brigades improvisades que, en iniciar-se el moviment, posaren en joc tot el seu heroisme i tota la seva abnegada renúncia individual per tal de convertir-se en forces de xoc, són ja un exèrcit disciplinat, plenament capacitat i excellentment dotat: són el veritable Exèrcit de la República!

Terol ha caigut, no pas sota la influència d'una acció audaç, sinó a conseqüència d'un pla estratègic destrament concebut i eficaçment executat. No hi ha, en l'atac a Terol, cap mena d'improvisació tàctica. Han estat la intelligència i la potencialitat les determinants d'aquest fet bèllic que haurà pogut sorprendre el món, però que no ha estat cap sorpresa per als qui, al peu de l'enclusa en la qual es forja la victòria, hem pogut apreciar l'enorme contingut que hi ha en l'acció ofensiva que ha reconquistat Terol per a la República.

ELS TANCS DE LA REPUBLICA A LA PLAÇA DE TOROS DE TEROL (Foto Centelles)

Amb la presa de Terol s'inicia el triomf de la República, perquè el fet bèllic coincideix amb la realitat orgànica de la naixença de l'Exèrcit Regular Popular. Això vol dir que Espanya, l'Espanya autèntica, ja no pot perdre la guerra que ha d'obrir nous horitzons a la humanitat futura, perquè amb la conquesta de Terol ha començat a guanyar-la.

Aquest fet, que contrasta amb la desmoralització del camp facciós, justifica l'absència de sentit comú manifestada per Queipo de Llano en les seves xerrameques per l'emissora sevillana. El doblement traïdor —traïdor a la monarquia i traïdor a la República— manifestava un estat d'ànim plenament normal quan assegurava que Terol no havia estat conquistat per les forces republicanes. Així ho creia ell i així ho creien els mateixos militars de la facció quan, en iniciar-se les operacions que provocaren la caiguda de la capital del baix Aragó, exterioritzaren la seva convicció en la nostra derrota.

La seva reacció era lògica. Operaven, en el camp analitic, sobre fets ocorreguts al nord de la Peninsula. Pensaven que l'exèrcit que atacava Terol era aquell mateix exèrcit del nord, el qual coneixien desarticulat, malgrat l'enorme coratge combatiu demostrat al llarg de la lluita. No tenien en compte, ni Franco, ni Queipo, ni els generals estrangers que dirigien les operacions a la zona facciosa, que durant el desenvolupament de la tragèdia del nord, s'havia forjat el veritable exèrcit republicà. Per això la derrota els ha sorpresos amb la negació als llavis.

* * *

Ara bé: ¿què significa el triomf de les forces republicanes al sector de Terol?

Concret: la naixença d'una potència bèllica que no ha de supeditar, en el futur, el seu esforç reactiu a les improvisacions dels primers dies. I, com a conseqüència, la victòria de Terol —que té la seva doble repercussió internacional— marca el punt de partença d'una marxa ascendent que ha d'alliberar el territori espanyol de la invasió estrangera.

S'ha acabat, doncs, el período de la nostra guerra que va del 7 de novembre del 1936 al 21 de desembre del 1937 i que es caracteritza per la potència defensiva de la República. Amb la presa de Terol s'obre, a l'Espanya republicana, el período ofensiu que ha de cloure's indefectiblement, amb la victòria final!

MANUEL VALLDEPERES

TEROL! (Foto Centelles)

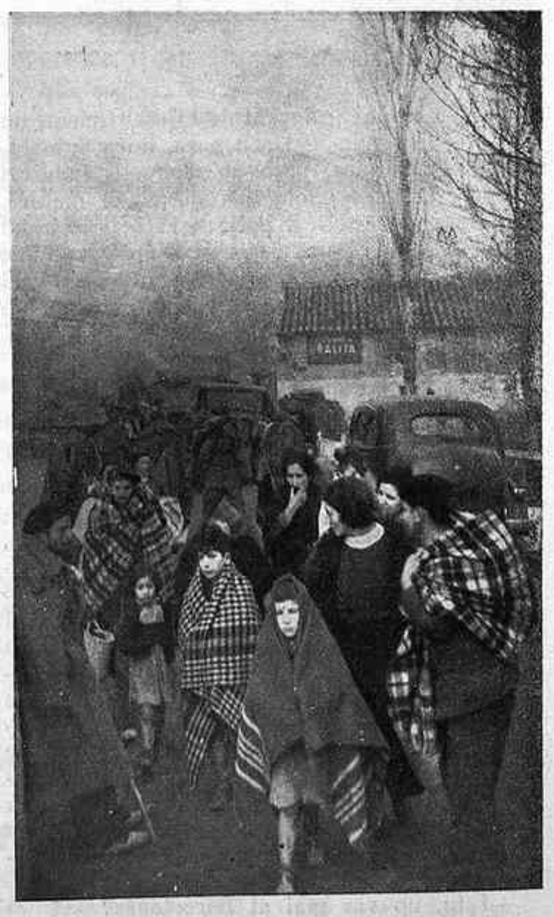

EVACUACIO DE LA POBLACIO CIVIL DE TEROL (Foto Centelles)

Meridià

REDACCIÓ I ADMINISTRACIÓ: Passeig de Pi i Margall, 19 bis - Telèfon 12289 - BARCELONA

Director: A. FUSTER VALLDEPERES

Redactors: Sebastià Gasch, Domènec Guansé, Lluís Montanyà, Joan Oliver, J. Roure-Torent, M. Serra i Moret, Manuel Valldeperes

Cap de Redacció: JOAN MERLI

(c) Ministerio de Cultura 2006